Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Советеи Министрий Советеи орган

(«СВЕТ») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

№ 36 (4481). | ЕРА, 25 март, 1971 шу. | Мах 2 кеп. | Газета арадувл 1923 шера денз

КПСС XXIV-ча СЪЕЗДА НАКЪАДОЛХАШ

ДИКАЧА СОВГІАТАШЦА

Дика толамаш доахаш къахьег КПСС XXIV-ча съезда накъаболхача деношка «Грозэнерго» центрально ремонтно - механически завода котельни цеха слесарий бригада. В. Гудкови П. Радионови керте латтача участке ши дн ханал хьалха чакхдаьхад № 1 йолча котлоагрегата ремонт яра балхаш.

Графиках йоагІача ханал хьалха пароперегревателa коллектор, арматура цхьайола узлаш хийцар. Лакха оценка елар комиссе слесараша яьча ремонта.

Энергосистеме эгтара хьалха латтачарех я цу завода коллектив. Социалистически яхье хьалха латтачарех я Н. Джабкаев, В. Гоголев, А. Цатуров керте латта бригадаш. «Профессех дикагІвар» яха цІи еннай электросварщика Ю. Решетовна, электрообмотчица М. Ягодкинайна.

Съезда накъаболхаш шоаш тІаийца декхараш сийленца кхоачашдеш хьабоагІа ремонтникаш.

Х. СУРУДЖАНЦ.

КВАРТАЛА ПЛАН — ХАНАЛ ХЬАЛХА

КПСС XXIV съезда сийленца накъабахара яхье баьннача Грозненски химкомбината къахьегамхоша боккха толам баьккхаб. Полиэтилен арахецара хьалхарча квартала плани съезда сийна тІаийца хинна социалистически декхараши 21 марта кхоачашдаьд комбината коллективо. Планал совгІа арахийца продукци бІаьш эзараш сома маьха я. Бутт чакхбалалехьа планал совгІа дукхъ продукци лургъя Даьхенна. Съезда сийна яьржача яхье толамаш совдоахаш къахьег химикаша.

А. РОМАНОВА.

ПАРТИЙНИ ПРОПАГАНДИСТ

Коммунистически парте керттерча декхарех цаІ да советски общества берригача къахьегамхой Іилман мировоззрени кхоллар, уж идейно чІоагІбар, коммунизма сийлахь - йоккхача идеалашта мутІахьа болаш уж хьалкхебар.

Вай мехка коммунизм хьалъеча хІара къахьегамхочо лоаца дакъа дуккхагІча даькъе тийша да хьалхашка латта декхараш цо кхетадарахи уж кхоачашдара никъ цунна бовзарахи.

Цудухьа вахаро дІадех берригача къахьегамхошта марксизма-ленинизма мировоззрени ялар, хІана аьлча, Маркса аьннача тайпара, наха къоабалъяь тІайица идеяш материальни низ хинна дІаотт.

Из декхар кхоачашдеш я партийни дешара система. Ленински юбилейни шера Іоаяьча опытах пайда а эцаш, республика партийни организацеша чІоагІа терко ю партийни образоване ерригача звеньяй болх хІанзарча декхараша дІадеххача тайпара вІаштІехьбаккхара, революционни теори коммунисташтеи парте боацараштеи кІоаргга Іомаяра, из вахара практикаца ювзара. Цу балха керттера дакъа пропагандистага кхоач. Цудухьа парте даим йоакхо ю пропагандистий говзал лакхъяра, царна ца хаддаш методически новкъостал лоаттадара.

В. И. Ленина къонача пропагандиста яьхад хьо декхарийла ва ладувгІараштa кулгалдара царел дуккхагІа ховш хила. Хьо декхарийла ва дуккхагІа деша, дегІааха, кхыбараш дегІаккхувла... . ЧІоаггІа болх бе беза... ТІаккха Іа кружоке беш бола берригa болх хьона боккха сакъердам хургба.

Цу дешаша чІоагІа уйла яйт. Боккъалдар аьлча, пропагандиста методически говзалах, цо шийн декхараш дизза кхоачашдарах тийша да дуккхагІча даькъе партийни дешара система болх тоабелга.

Дукха ба вай республике йоккха опыт йола пропагандисташ. Цар шоай говзал, низ, хьаькъал кхо ца деш дІател къахьегамхой политически сакхетам лакхбара.

Кхо шу да Надтеречни районерча «Новогорский» совхозе Гиназов Іимран марксизма-ленинизма ларди школа пропагандист вола. Цу юкъа дика опыт Іоаяьй цо. И. Гиназова шийн ерригa говзал оарцагІъяьккха къахьег, дешараша марксистско - ленински революционни теори дикагІа Іомаргйолча тайпара занятеш вІаштІехьъяхара.

Дешашбарий хьашташ теркал а деш чакхйоах И. Гиназова шийн занятеш. ХІара тема кхетамца юз цо моттигерча вахарца.

«Горскнефть» НГДУ юкхьанцарча политшкола пропагандист я М. П. Вуец. Цо шийн занятешка говза пайда эц гойтара пособех, технически средстваех: политически картах, диаграммах, диафильмех, граммофонни записех.

Нов. Вуеца теркам тІабохийт дешаш бараш занятешка кийчлуча хана, гойтара пособехи технически средстваехи пайда эца уж шоаш Іомабара.

«Социалистически экономиках йола бовдаш» яхача комсомольски кружока кулгалдеш ва Заводской районерча ПТК пропагандист Чапанов Руслан. Кагирхоша экономика знанеш дикагІа Іомаергйолча тайпара занятеш вІаштІехьъяха гІерт из даим. Цо чІоагІа теркам тІабохийт литератураца болх бе ладувгІараш Іомабара, новкъостал ду эша литература харжара. Каст-каста дешашбарий дикагІйола конспекташ ешийт цо занятешка, массанена дІа а хозаш. Цу гІулакхо а дика новкъостал ду ладувгІараш конспекташ уввтае Іомабе.

Цу тайпара, шоай бехктокхаме декхараш сийленца кхоачашдеш, шоай говзал денгара денга лакхъеш къахьегаш бола пропагандисташ дукха ба вай республике. Цхьабакъда, цхьайолча моттигашка дукха кхоачамбоацараш нийслу политически дешара системa звеньяшка. ЛадувгІараш занятешта тІерабувлаш, Іомае оттаяь тема кІоаргга ца йоашхаш, из вахара практикаца ца ювзаш, занятеш юкъагІйоахаш йола моттигаш нийслу. Цхьабола пропагандисташ шоаш леррттІа кийчлац занятешка. Цу тайпара кхоачамбоацараш да Наьсарен, Ачхой-Мартана, Надтеречни районий цхьаццайолча моттигашка. Цига лерттІа йоакхо яц пропагандистий бехктокхам лакхбара.

Цхьаккха дича хилийта йиш йолаш дац цу тайпара кхоачамбоацараш. Партийни организацеш декхарийла я политпросвещене ерригача звеньяй болх тоабара денна терко е. ХІара занятии лакхача идейни боарамагІа чакхъюргйолаш вІаштІехьдаккха деза гІулакх. ХІанз партийни политически дешара шу чакхдаларгахьа лестача хана къаьстта теркам тІабахийта беза нийслуш дола кхоачамбоацараш цІендаь дІадахара. ЦІенхаштта тоабе беза пропагандистащцара болх, ЛоархІаме да ладувгІарий уйла производстве нийслуш дола кхоачамбоацараш дІадахара тІеэрзаяр. Опыт йолча пропагандисташа дагакхоаб лакха идейности коммунистически сакхетами коммунизм хьалъяра лоаттабеча къовсаме хьахул, яха Ленина дешаш.

Дешараштa марксистско - ленински теори дика хьехарал совгІа пропагандист хила веза шийн къахьегамца, вахарца царна шийгара хьожкам луш. Пропагандистий декхар да кхетама болх органиэаторски балхаца бувзар. ТІаккха лакхлургда ладувгІарий хьинар.

Партийни организацеш декхарийла я пропагандистий сий даим лакха лоаттаде, цар методически говзал дегІаккхувла, цу гІулакха лаьрхІа каст-каста семинараш вІашагІъекха.

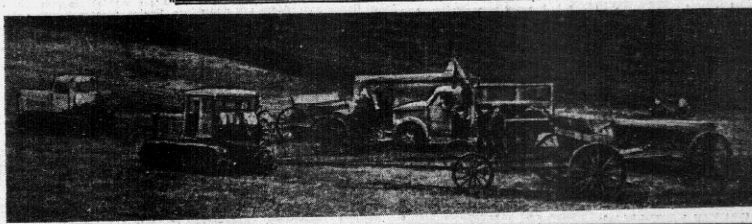
Массехк ди мара дисадац КПСС XXIV-гІа съезд хьаэла. Деррига советски халкъ кийчлуш да цу денна сийленца накъадаха. Парте XXIV-ча съезда решенеша кхы а лакхбергба партийни дешара ерригача звеньяй идейни боарам.

Мошача доакъара лаьрхІа кенах эяь горох дІаювш ба Грозненски района № 1 йолча шурий совхоза кхаш леладераш. ХІара денна кхоъ агрегат хул укхаза из болх беш.

План 24 гектар йолча хІаране денна 35 гектара тІа юв из культура Г. Камынина, В. Савко, Д. Автарханова агрегаташа. Доакъарийна лаьрхІа кенах эяь горох 632 гектара тІа, юврга укхаза укх бІаьсти.

СУРТА ТІА: Г. Камынина, В. Савко, агрегатий сеялкашка фу чудоххаш латт. Фу хьатІаденад шофера В. Чумиева.

В. Юнцевича сурт.

ДОШ КХОАЧАШДАЬД

ИйслагІча пятилетка хьалхарча шера план ханал хьалха кхоачашъяра, КПСС XXIV-ча съезда сийленца накъаяхара доккхий социалистически декхараш тІаийцад Грозненски ремонтно - механически завода коллективо. Уж декхараш кхоачашдеш ба хІанз завода болхлой. Хьалхарча кварталe планал совгІа 15 эзар сома маьха товарни продукци арахеца социалистически декхараш тІаийцадар цар, хІаьта хІанзалехьа уж декхараш тІеххкхоачаш а деш, планал совгІа арахийца товарни продукци 17 эзар сома маьха я. Арахецача продукцега дІабода мах лохбарах паччахьалкхенна кходаьд эзараш сомаш.

Белгалбаьнна дика къахьегаш ба укх шера завода механо-сборочни цеха болхлой. Цхьа бутт дІабахийтац цар паччахьалкхен план тІеххкхоачаш ца еш. Заводе йоккхагІйолчарех я механо - сборочни цеха коллектив. Цо паччахьалкхен план кхоачашъярах тийша да ерригача завода коллективо план кхоачашъяр. Шоашта тІалатта бехктокхам бовзача цеха болхлоша шоай хьинар кходац. Цхьаккха сакхат доацаш я цар кийчъю продукци.

ДелкъийгІа салоІа ха яр тхо цига нийсденнар. ХІаьтта болх сакийтар пхелагІча разряда токара, цеха парторганизаце секретара Батаев Виктора. Мишта лел хьа болх аьнна даьча хаттара жоп луш цо аьлар:

«Тахан аз кийчъю оатхалаш доазол арахьарча мехкашкарча мехкдаьттахошта дІайохьийташ я. Сакхат нийсдалийта йиш яц цу продукцена юкъе, хІана аьлча заводера араяьннача продукцена юкъе сакхат нийсделча тха завода ерригача коллектива сий лохлу. Делкъа ха хилалехьа сай сменни норма цІІ-ах гаргга кхоачашъяьй аз, смена чакхъялалехьа кхо норма кхоачашъе лерхІ аз».

Цхьайтта шу совгІа ха я Виктор Васильевича балха моттиг ца хувцаш токарь волаш цу цехе болх бу. Хьинаре къахьегарах, нахаца безаме, Іимерза хиларах сийду цун массане а. Завода болхлошта юкъе эггара хьалхарчарца елар цунна коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цІи. Ше цига балха веча денз ткъаьх сага токара говзал Іомаяьй цо. ХІанз уж шоай хьехархо санна дика къахьегаш ба. Царна юкъе ба токараш А. Свиридонов, В. Солодов, кхыбараш. Царех доккхал ду токара нов. Батаева.

Виктор Васильевича къахьегама лакха мах баьб. «СССР мехкдаьтта доахача промышленноста болхлой социалистически яхьа отличник» яха сийлен цІи еннай цунна. Завода сийлен книжка тІен облсовпрофа къахьегама сийлен книжка тІен дІаязъяь я цун цІи. Дукха тийннай цунна Сийлен грамоташ, дукха яьхад баркал. ДІадахача шера В. И. Ленина бІаь шу дизар деэдеча хана цунна елар «За доблестный труд» яха Ленински Юбилейни медаль.

Цу совгІаташа дІадехар дуккхагІа хилар кхетадеш хьинаре къахьегача токара хІанзалехьа кхоачашъяьй укх шера хьалхарча ах шера шийн задани.

Цхьа дезал санна барттайна къахьегаш ба цеха болхлой. БерригашхІана бац аьнна цхьан нарядах болх беш ба токараши слесараш - сборщикаши. Цу нарядах болх бечар цхьатарра алапи эц. Царех ба токараш, коммунисташ Б. Литвак, Г. Жеряков В. Башин, А. Иваненко, В. Вишняков, кхы дуккхабараш. ЦаІ массанена тІехьа массава а цхьаннена тІехьа яхача коммунистически принципах къахьег цар, шоай сменни нормаш юкъера лаьрхІача 180 — 200 процент кхоачашъю. ТІахьожама технически отдела болхлой тІахьожам боацаш дІаэц складо цар продукци.

Завода коллектива сий иштта лакха лоаттадеча болхлой цІераш йоахача хана хьалхарчарца цІи йоакх цеха кулгалхоша токара-расточника Багашев Увайса а. ДІаяхача пятилетка план шин шерей ах шерей кхоачашйир Увайса. ХІанз 1973 шера чотах продукци арахецаш ва из. Цунна болх бе ца ховш цхьаккха станок яц цехе. Укх тІеххьарча шерашка массехказа ше деха а дехаш шийн сменни норма лакхъяйтай цо. ХІаьта а цхьа смена дІаяхийтац цо норма кхозза тІеххкхоачаш ца еш. Дог раьза долаш дІалу цо шийн опыт шийца болх беча токараштa, эшшача хана царна новкъостал де кийча ва. Иштта из хилар бахьан цун массане а. сий лу. Общественни балха тІа а хьинаре дакъа лаца ха хул цун. Увайс ва профсоюза цехкома, нормироване бюро, пенгазета редколлеге член. Уж декхараш а дика кхоачашду цо.

Иштта хьинаре къахьегаш, общественни балха тІа дика дакъа лоацаш токарь Багашев Увайс хилар бахьан долаш дуккхача шерашка тІера Іа ца доаккхаш завода сийлен аллее хьалтеха доал цун портрет, завода сийлен книжка тІа йихьай цун цІи, хІаьта соахк цунна елар Ленински Юбилейни медаль. Уж санна завода коллективан шоайн сий лакха лоаттадеш бола болхлой кхы дуккха а ба заводе.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТІА: болх беш ва сверловщик А. Иваненко.

А. Понамаренко сурт.

БІАЬСТАН БАЛХАШТА КИЙЧА БА

Гудермесски районе дикагІча боахамех лоархІаш я «Кавказ» колхоз. Укх шера колхозе дІае еза хІамаш дІадахача шера чул дуккагІа я. Нагахьа санна юбилейни шера колхоза кІа 800 гектара тІа хиннадале, укх шера бІаь гектар дуккхагІа дІадувргда из, шекара свеклана лаьрхІа лаьтта а соахкарчул 50 гектар дуккагІа да. Цхьабакъда, лаьтта шердарца совдаккха лерхІац укхаза ялат. Из совдоаккхаргда хІара гектара тІара чуэца хьувкъам лакхбарца. Колхозхоша доккхий декхараш оттадаьд шоашта хьалхашка укх шера. План 24 центнер йолча чуэца лаьрхІад 25 центнер кІа, хьажкІаш 26 центнер йолча 35 центнер яккха, шекара свекла планал совгІа 50 центнер чуэца, иштта дикагІа хьувкъаергья кхыйола юртбоахама культураш а. Соахкарчул дуккагІа дохкаргда паччахьалкхенга тайп-тайпара ялаташ а.

Денна дош кхоачашдара гурахье а кийчо яьй колхоза къахьегамхоша. Шийн ханнахьа лаьтта аьха а аьха, минерални а моттигерча а удобренешца хьаьн а даь дІадийра гурахь дув ялат. ХІара гектара тІа 1,5 центнер йолаш минеральни ши тонн ах тонн моттигери удобренеш яьжкар, Іан замалахь лаьттанца дуккагІа тІунал хилийтара кхашка лоа соцадир, дІадийнача ялата, подкормка йир.

Уж балхаш дешшехьа дика тоаяьй юртбоахама техника. Колхозерча шинна а бригада шоазткъе шиъ трактор, ерригa тІехьатосса инвентарь ремонт яь латт. ХІанз укх сахьате колхозе мел йола техника кийча я бІаьстан балхаш дІадоладарa. Укх деношка дІае йолаергья цига бІаьсти юв культураш.

Къаьстта дика кийчо яьй бІаьстан балхашта СССР-а Лакхехьарча Совета депутат Арсамбиев ЯрагІи керте латтача № 1 йолча бригада механизаторашa. Шоашкарча йийтта трактора, кхыйолча техникана хьогге а ремонт яь баьннаб уж. Цу бригадал тІехьа бусаш бац № 2 йолча бригада механизатораш а. Бригадана кулгалдеш ва говза механизатор нов. Загамаев.

ДІаде мел деза фу а, тхьамка рассада а колхозага шийга долаш да. Деррига цхьоалагІча класса кондицега дІакхоачадаь а да. Шинна а бригада ши-шийн кухни, цІе уголок а, механизатораштa салаІа цІа а долаш станаш кийчъяьй.

Цхьа лоадам боаца оатхал еха трактор соце, цунна сихха ремонт е торо я станашта гаьна йоаццаш ехкача мастерскешка.

Мукъача хана механизаторашта, аренашка балхаш дераштa деша газеташ, журналаш, тайп-тайпара ловзораш лоаттадергда станашка. Цу гІулакха йоакхо яьй колхоза правлене а, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша а.

— Вай сийлахьча Коммунистически парте аргІанарча съезда дикача толамашца накъадоагІа тхо, — яхаш дувц колхоза председателa Радуев Джандара. Иштта цо белгалдаьккхар механизаторий кадраш хьалкхеяра шоай колхозе курсаш вІашагІъеxка хилэр. Боахаме хьайийлла хинна механизаторий курсаш чакхъяьха ваьнав 25 саг, царех 8 кхалсаг я.

С.-А. ЭЗИРХАНОВ — колхоза механизатор, И. ДЖАМАЛОВ — районни газета редакце болхло, Х. ГАЛАЕВ—«Сердало» газета спецкор..

НИЗ КХОБАЦ

Грозненски «Нефтегазпромавтоматика» опытни завод ерригсоюзни лоархІам болаш я. Цига арахецаш йола продукци вай республика а мехка а мехкдаьтта доахарашка, бурувдеттарашка, мехкдаьттахимически заводашка дІакхоач. Заводе кийчъю автоматикаи телемеханикаи аппаратура. Производственни процессашта автоматизации телемеханизации яра эшаш я из.

Цудухьа иштта лоархІам болаши мехкдаьттахошта чІоагІа эшаши йола из продукци цхьаккха сакхат доацаш кийчъяра деррига а ду завода коллективо. КПСС XXIV съезд хьаелларах хоам бича денз хьинар айденна къахьегаш лакха толамаш доахаш хьабоагІа завода болхлой. Керда шу долалуш доккхий социалистически декхараш тІаийцар коллективо. Съезда сийна къахьегама совгІат кийчде лаьрхІача цо чакхйоалаш латтача квартала задани 29 марта кхоачаш а еш планал совгІа 13 эзар сома маьха продукци арахеца дош деннадар. ХІаьта цо из дизза кхоачашду. Бейнача шин бетта задани 205,4 процент кхоачаш а еш эзараш сомий маьха продукци арахийцар планагІа йоагІачул совгІа. Дукха хІама ца эшшаш кхоачашъяь бовла боахк завода болхлой март бетта план а.

Ерригаш пхиъ производственни участок я заводе. Эггара йоккхагІеи дикагІеи яр коммунистически къахьегама сийлен цІи лелаю электронно - монтажни участок я. Цунна кулгалдеш ва йоккха балха опытни организаторски таланти йолаш вола Коновалов Михаил Александрович. Завода керттера продукци — автоматикеи телемеханикеи аппаратура цу участке арахец. Цул совгІа кхычарел овсарегІа къахьег участка коллективо. Масала, нагахьа санна ерригача заводо шин бетта план 105,4 процент мара кхоачашъяьеце электронно - монтажни участка коллективо дерригача хьокхамашца шин бетта задани 117 процент кхоачашъяьй. Духхьал цу масало а хьахьокх электронно - монтажни участка коллективо КПСС XXIV съезда сийна тІаийца декхараш кхычарел дикагІа кхоачашдеш хилар. Март бетта а графикал хьалха бувлаш хьабоагІа участка болхлой.

— Бетта план 26 дийнахь кхоачашъяь а даьнна юхе дисача деношка тІабоагІача бетта чотах къахьегаргда оаха. Из оаха хьамсарча парте XXIV съезда дохьийта совгІат хургда, — йоах участка начальника нов. Коновалова. Участке меттел ерригача заводе шоай цІераш дІахазийта болхлой ба участке. Царех я монтажник Семинова Ольга Михайловна. Цо вІашагІъехх радиоэлектронни аппаратура. Геттара дика кхет из цу чоалханеча балхах. Цхьаккха гІалат доацаш болх а беш сменни нормаш 130—140 процент кхоачашъю цо. Участке эггара лакхагІа йола йкълагІа разряд я цун. Шийн новкъосташта хьокхам тел Ольга Михайловнас. Ярославцев Юрий Ивановича цІи боккхача безамца яьккхар участка начальника нов. Коновалова. Монтажник ва из а. Цо вІашагІъехкаш йола радиоэлектронни аппаратура цхьаккха а тІахьожам боацаш дІаухийт. Цул тІех къахьегаш цхьаккха а вац участке. ЦаІ-ах, шишша нормаш йоах Юрий Ивановича. Къахьегаме а общественни вахаре а участка болхлошта бола хьожкам а хинна хьавоагІа Ленински Юбилейни медаль лелаю нов. Ярославцев. Укх езача хана иштта шоаш диканца бувцийт аппаратчика Шестаков Виктор Григорьевича, дуккхача кхычар а. Лоаца аьлча, КПСС XXIV съезда хьалхарча вахте ударно къахьег электронно - монтажни участка коллективо. Съезда сийна тІаийца доккхагІдола социалистически декхараш толамца кхоачашдар шийн керттера декхар лерхІ цо. Масала, чакхйоалаш латтача кварталах кийч а яь 15 рационализаторски предложени балха юкъеяхь эзаш яр. Цхьабакъда хІанзлехьа производствана юкъейоалаяьй 20 рационализаторски предложени. Цо производства экономически эффективность дикка лакхъяьй. Хьаьцаргья вай церех цІа. «Клуб-1 система конструктивни хувцам» яхача темах рацпредложени кийчйир мастераша Моребис Евгений Алексеевичеи Позгалаев Владимир Васильевичеи. Производствана юкъейоалаьчул тІехьагІа цу предложене беш бола пайда 3 эзар сом да. Лоаца аьлча, съезда хьалхарча укх деношка шохленца къахьег участка болхлоша.

Хь. АРШМАТОВ.

СОВЕТИЙ ХОРЖАМАШТА НАКЪАДОЛХАШ

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ СОСТАВЕ КАНДИДАТАШ ОТТАБАР

РСФСР Лакхехьарча Советe деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссе составе кандидаташ увттабеш латт Российски Федерацe.

Башкирски АССР Уфимски текстильни кизга хьаьса завода болхлоша, инженерно - технически балхаш дераша, гІулакхерча наха Центральни хоржамий комиссе состава юкъеяхийта оттаяьй цу предприяте ткачиха Р. Г. Ибрагимова. Культура болхлой профсоюза ЦК президиума шерарча заседане культура болхлой профессиональни союзагара комиссе состава юкъевахийта оттаваьв КПСС ЦК организационно-партийни балха отдела заведующе заместитель Н. А. Петровичев.

Оренбургски областа Саракташски района Жданова цІерагІча колхоза къахьегамхой собране комиссе состава юкъевахийта кандидаталла оттаваьв тракторист-машинист Социалистически Къахьегама Турпал К. П. Кравец. Волгоградски областа Волжски паччахьалкхен подшипникови завода болхлошкара, инженерно-технически балхаш дерашкара, гІулакхерча нахагара Центральни хоржамий комиссе состава юкъеяхийта кандидаталла оттаяьй парте йоаца болхло шлифовщица И. Б. Куликова.

Свердловски областной партийни организацегара комиссена юкъевахийта оттаваьв КПСС Свердловски обкома шоллагІа секретарь Г. В. Колбин. Татарски АССР «Татнефтегазразведка» треста № 3 йолча тохкама бурувдеттача контора болхлой, инженерно - технически балхаш дерий, гІулакхерча наьха собране дакъа лаьцараша цІи яьккхар комиссена юкъевохийтача шоай викала бурувдеттача мастера Социалистически Къахьегама Турпала Ф. М. Шарафутдинова.

Рязански области Ухоловски района «Путь к коммунизму» колхоза доярка комсомолка Т. А. Агафонова хержай комиссе состава юкъеяхийта цу боахама къахьегамхоша. «Красная талка» яхача Ивановски прядильно-отделочни фабрика кандидаталла оттаяьй фабрика болхло комсомолка В. Е. Червоткина.

Краснодарски края Усть-Лабински района «Ладожский» совхоза болхлошкареи гІулакхерча нахагареи комиссена юкъевахийта хержав совхоза директор Социалистически Къахьегама Турпал Н. М. Батохин. Бурятски АССР Знаменски района «Красный Октябрь» колхоза къахьегамхой собране Центральни хоржамий комиссе состава юкъеяхийта оттаяьй цу боахама керттера агроном парте йоаца Д. А. Очирова.

Коми АССР Сыктывкарски хьун промышленни комплекса картонно - каьхата фабрика болхлошкара, инженерно - технически балхаш дерашкара, гІулакхерча нахагара комиссе состава юкъевахийта хержав фабрика керттера технолог парте воаца А. Н. Потолицын. Алтайски края Усть-Калмански района «Огневский» совхоза комбайнер комсомолка Л. П. Петраченко комиссе составе юкъеяхийта оттаяьй цу совхоза болхлошеи гІулакхерча нахеи.

(ТАСС).

НОХЧ-ГІАЛГІАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ СОСТАВЕ КАНДИДАТАШ ОТТАБАР

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссе составе кандидаташ увттабе болабаьб вай республике.

Шоай юкъарча собране Грозненски химически комбината болхлоша, инженерно - технически балхаш дераша, гІулакхерча наха Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта хержав химкомбината слесарь Мамаев Абдулхьакхе Мавлед.

Нохч - ГІалгІай профессиональни союзий областной Совета президиума заседане Центральни хоржамий комиссена юкъевахийта хержав профсоюзий областной Совета председатель Олег Семенович Беляев.

Нохч - ГІалгІай областной коммунистически организацегара Центральни хоржамий комиссе состава юкъевахийта кандидаталла оттаваьв КПСС Нохч-ГІалгІай обкома организационно-партийни отдела заведующи Василий Вениаминович Варлашкин.

Парте йоаца Хасиева Молла Хьава комиссена юкъеяхийта оттаяьй Наьсарен района «Октябра 40 шу» яхача совхоза болхлоша, специалисташа, гІулакхерча наха.

Мехкдаьттеи гази доаха оператор Нальгиев Байсара Беслан комиссена юкъевахийта хержав «Малгобекнефть» мехкдаьттеи гази доахача управлене № 1 йолча районни инженерно - диспетчерски служба болхлой, инженерно - технически балхаш дерий, гІулакхерча наьха юкъарча собране.

Эскара, Авиацена, Флота новкъостал деча шийн лоІамеча общества (ДОСААФ) Нохч-ГІалгІай республикански комитетагара хоржамий комиссе составе юкъевахийта оттаваьв Василий Дмитриевич Бочаров.

Грозненски района 1-ча Мая цІерагІча колхоза колхозахой юкъарча собране хоржамий комиссе состава юкъевахийта хержав хьайбаш леладеча ферма бригадир Идигов Махьмада Якъуб.

ВЛКСМ Нохч - ГІалгІай обкомагара хоржамий комиссе состава юкъевахийта оттаваьв Громов Павел Николаевич.

Нохч - ГІалгІай паччахьалкхен педагогически института студенташкара, профессорашкара, преподавателашкара хоржамий комиссе состава юкъеяхийта оттаяьй философе кафедра йоккхагІйола преподаватель Ужахова Керамий Тамара.

Старогрозненски бурувдеттара балхий управлене бурувдеттар Дахшукаев Абу Центральни хоржамий комиссе состава юкъевахийта оттаваьв бурувдеттара балхий управлене болхлошкара, инженерно - технически балхаш дерашкара, гІулакхерча нахагара.

Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза колхозахой юкъарча собране хоржамий комиссе состава юкъевахийта хержав парте воаца колхоза комбайнер Яков Акимович Черников.

Нохч - ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссе составе юкъебохийта викалаш дІахо уввтабеш ба.

ПАРТЕ ПЛАНАШ—ХАЛКЪА ПЛАНАШ

ДОККХИЙЧА ГIУЛАКХИЙ ПРОГРАММА

Укх деношка Къахьегама Цеча Байракхя орден лелаеча «Путь к коммунизму» яхача колхоза ерригача производственни участкашка 1971 — 1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIV съезда Директивай проект ювцаш хиннаб колхозхой. ДIаяхача пятилеткагIа боахама экономика дегIайоалаеча хиннача эргалонашка хьежача ховргда КПСС XXIII съезда решенеш кхоачашъяра колхозхоша тIагIертта къахьегаш хиннилга. Шоаш тIайца социалистически дехкараш тIехкхоачашдаьд цар. Хьалха дIадахача пхе шерачул 1966 — 1970 шерашка юкъера лаьрхIача хIара шера ялат доаккхилга 17 процент алсамдаьккхад дулх — 33 процент, шура 60 процент, тха—24 процент.

Юкъарча партийни собрание а йиййцар КПСС XXIV съезда Директивай проект. Коммунисташи парте боацачари бархIагIча пятилетка итогаши кердача пятилетке де лерхIараши белгалдир. Шоашта хьалхашка латтача декхарашца дувза а дувзаш цу хьакъе хоадамболаш къамаьл хилар укхаза. Керттера теркам боахама экономика дегIайоалаяран юрта боахама продукташ дукхагIа яхара а уж паччахьалкхенга планал совгIа йохкара а тIабахийтар цига гулбеннараша.

Колхоза парткома секретара нов. Пташкина белгалдир юрта боахам дегIабоалабара йола парте планаш боахама коммунисташи мутIаерча къахьегамхошеи шоай даиза даргдоаца гIулакх санна лаьрхIа хьаллаьцар, дукхагIа уйла тIаяхийтар производства резерваш хьагучаяхара.

— Боахама экономика хьалаш керте а лувцаш дIахо йодача хана дулх даккхара специализаци ергья колхоза производства, — аьлар юртбоахама артела председатела нов. «Травина. Колхозе хIанз хьалъеш я хьаккхарч делаяба механизированни комплекс. Цун мах 1,5 миллион сом ба. Цу комплексе хьаккхарч лелае даьлча шера 10 эзар хьакха йохка торо хургья боахама. Цул совгIа дукха балхаш чакхдаккха лерхI хIанз йолаш йолча фермашта механизаци яра. Е езача реконструкци ергья, хIаьта кхычахьа керда механизаци оттаергья.

Пхе шера колхозо 3433 тонн дулх даккха деза е вешта аьлча дIаяхача пятилеткечул 32 процент дукхагIа. ХIаьта дохка лерхIар а да 20 процент дукхагIа. Укх шера цар дохка деза дулх 450 тонн да, хIаьта 1975 шера 660 тонн дIадала деза из. Цу даькъе хьакхий дулх 66 процент хурга.

Йоккхий перспективаш белгалъяьй деттача доахана продуктивность лакхъяра а. Алхха укх шера хIара беттача Iаттагара йоаккха шура 3000 килограммага дIа я кхоачаеш юкъера лаьрхIача хIара шера 1,5 эзар тонн шура йохка чIоагIо йир колхозхоша. ХIаьта укх шера 1300 тонн шура йохка еза колхоза е соахк паччахьалкхенна дIаеннача 34 процент совгIа.

Шура дукхагIа яккхара хIанале дукха гIулакхаш чакхдаьхад колхозе укх тIехьарча хана: детташ дола доахан тIакхийттад, племенной болх тоабаьб. ДIадахача шера деня доахан чуоттадаь кхоабилга вIаштIехь а даьккха дикка тоабаьб шурий - товарни ферма болх. ХIанз цига къахьегаш йола дояркаш, телятницаш бежа Iуй шоай болх дика бовзаш ба. Къахьегамцара безам совбаккхара моральни а материальни а стимулех лерттIа пайда эц укхаза. Из бахьан долаш ферме болх беш бола нах хувцалац.

Хьайбай продуктивность лакхъяра белгалъяь мероприятеш кхоачашъелга керттерча даькъе доакъара база чIоагIъярах тийша хургда. Духхьал укх шера кхаьба а кхаьба 650 бежан, 2000 хьакха, 4550 устагIеи 10 эзар коа тIара оалхазари дохка деза боахама.

ДIахо йодала хана дикка дукхагIа даккха лерхI колхозхоша ялат а. Оахаш дола лаьтта кхы шерде йиш йолаш бац уж. Ялата культурай хьувкъам лакхбарца кхоачашде дезаргда из декхар. ХIара гектара тIара чудахьа ялат 5 центнер дукхагIа хулийташ 29 центнерга дIакхоачабе дага ба кхаш лeладераш. ДикагIа пайда эца безаргба хий дехкача лаьттаех. Укх шера дукхагIа дIаювргья шозлагIа юв культураш. Цо торо хулийтаргья доакъар дукхагIа Iалашде.

Укх шера 120 гектара тIа дукхача шерашта лаьрхIа культурни даьгIенаш хьергья. ХIара шера дукхагIа хургья цу тайпара даьгIенаш. ДукхагIа дIаюв хIанз боахама фермашта гонахьа тайп-тайпара культураш. Доакъара лаьрхIа шекара свекла а кхее болабеннаб боахаме, хIаьта люцернах доаккха хьоар 1000 тонн кийчлергда 1975 шера дIадахача шера кийчдаьр 320 тонн мара ца хиннача.

Дукха мероприятеш белгалъяьй боахаме даьгIенашка доакъар Iалашдеш деча балхашта механизаци яра, хьайбай дегIах дикагIа латаргдолча тайпара доакъар кийчдеш царна лоаттадара, даьгIенашкеи цонашкеи баьцаш дIаера.

Кхоачашъе лерхIа мероприятеш вахаре кхахьара соахк гурахь лене дика лард йоллаш хиннаб колхозе. Гурахь йийна ерригa культураш чудолийташ дика хий диллача участкашка дIайийнай. Уж дIайийнача 10 эзар тонн моттигерен 600 тонн минеральни удобренеш ехкай. Февраль бетта уж культураш дIайийнача кхашка минеральни подкормка яьй.

Колхоза хьайбаш дика Iангара доалаш латт. Соахк кхоачамбо-лаш доакъар Iалашдарах хьахинна хIама да из. Цунга хьежжа лакха а хьайбай продуктивность а. Январь, февраль беттaшка хIара Iаттагара яьккха шура юкъера лаьрхIача 414 килограммага дIакхаьчар Соахкарчул дукха дукхагIа хул из.

КПСС XXIV съезда Директивай проект ювцача хана колхозхой культурно - бытови хьашташ а диццалийтанзар боахаме. Колхоза хьахула пайда хIара шера алсамбоалаш хиларца шерагара шерага дукхагIа ахча дIаухийт боахаме къахьегамхой бытови хьалаш тоадара, къаьстта хьайбаш леладерий. Жа Iуй дезалашта укх шерашка шишша квартира йола итт цIа хьалдергда. Гаьнарча желашка къахьегача жа Iуй цIеношка электросвет чуюлларгья, газови плиташ оттаергья. Хьайбай ерригача фермашка къахьегамхоша мукъача сахьата культурно салаIа йиш хургйола цIенош кийчлергда, душевойши столовешй хулийтаргья.

Цу дерригие колхозхой къахьегама овсарле лакхъергья.

Директивай проект ювцаш гучадаьлар парте планаш къахьегамхой даггара хилар, кердача пятилетке шоай къахьегам кхы а беркатегIа хилийтара съезда сийна яхье а баьнна уж тIатеIIа хIанз болх беш ба.

Е. ФАРНИЕВА,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

КОЛХОЗИЙ ЮКЪАРА ГIИРСАШ-ДЕРИЙ ГIУЛАКХАШ

1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIV съезда Директивай проекта тIа белгалдаьккхад юртбоахамга дIаухийта капитальни вложенеш хадданза алсамъювлаш хила езилга. Цу положене дIадех юрташка гIирсаш хьалдара гIулакх тIагIертта эргадоахаш тоаделга, цун технически боарам лакхбелга.

Вай мехкара беррига гIишлошъераш а санна, капитальни вложеней экономически эффективность лакхъе, царга дIадахар юхаметтаоттадара ханаш лоацъе, гIирсаш хьалдара рентабельность лакхъе гIерт Нохч - ГIалгIай колхозий юкъарча гIишлошъеча организацей объединени.

ДIадахача 1970 шерарча производственно - финансови боахамеи гIулакхашта анализ еча хана белгалдоаккхаш хозахет, вай гIишлошъераша 1970 шера генподрядагIа гIишлой - монтажни балхаш дара план 121.9 процент, шоай низаица балхаш дара план — 122.5 процент, колхозашкарча подрядни балхий план — 107.2 процент кхоачашъяь хилар.

1969 шераца нийсбича дIадахача шера шоай низаца деча гIишлой - монтажни балхий боарам 1170 эзар сома е 20 процент лакхбаьб, хIаьта колхозашка гIишлой - монтажни балхаш дара боарам — 868 эзар сома е 25 процент.

ДIаяхача пятилетка план 1970 шера 5 августе, генподрядагIа 1971 шера 1 январе 114.9 процент кхоачашъяьй. Пхе шера генподрядагIа гIишлой-монтажни балхаш дара боарам 2.9-зза лакхбеннаб, колхозашка — 2,8-зза, цхьабакъда, из боарам кхы а лакхбала йиш йолаш бар, нагахьа санна колхозашка хьалъе лаьрхIа хинна ерригa объекташ, эхчанца, проектно - сметни документацеца, материальни ресурсашца Iалашъяь хиннаяларе.

ДегIаахара хIанзарча этапе къаьнарча IаьдалагIа болх бе йиш йолаш яц колхозий юкъара гIишлошъю организацеш. ХIанз гIирсаш хьалдеча экономически эффективность лакхъярга догдаха деза. Цун маIан — дIадахийтар хьахинначунца даим дистар.

Тха гIишлошъеча организацей коллективашка чIоагIа къовбалдеш хьаллаьцад «Халкъа боахаме производства резерваех пайда дикагIа эцареи экономе режим чIоагIъяреи хьакъехьара» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо.

Пайда эцанза йола резерваш производствага дIаяхийта, экономически рычагаш оарцагIъяха гIерташ болча гIишлошъераша дика толамаш доах.

ДIадахача шера экономически результаташка хьежача ала йиш йолаш да: гIишлой-монтажни балхаш дарга дIабаха мах планал совгIа лохбаьб. Масала, заданегIа 5.7 процент лохбе безаш хинна из 6,83 процент лохбаьб, хIаьта пхе шера 6.2 процент лохбаьб гIишлой - монтажни балхаш дарга дIабода мах. Цу балхашка дIадахийта хIара сом совленца юхаметтаэттад. Алхха накладной расходашка дIадодар 150 эзар сом совгIа кходаьд тха гIишлошъеча управленеша.

Къахьегама овсарле планагIчул 12 проценти алапи 6 проценти лакхдаларо йиш хилийтай гIирсаш хьалдара производство дикагIа, белггалара экономически эффект лургйолаш вIаштIехьъяккха.

Юрташка капитальни гIирсаш хьалдара керттерча декхарех ца! царна планировани яри техникоэкономически лард йолларн долга теркалдича, тхона гучадаьннад, ахчеи материальни ресурсаши цхьайолча колхозашка дукхача объекташта дIа-юха а йийкъа лоаттаеш хилар. Дукхха моттигаш я проектно - сметни документаци оттаянзеи ахча хьахепанзеи йола объекташ хьалъе уттаеш.

Лакхе аьнар бакъдара кхоачам ба Шаьла района кхаь колхозера масал доаладича. Цига соахк капитальни вложенешта лаьрхIа Госбанке дIачудена ахча 44 эзар сом мара дацар. 1970 шера капитальни гIирсаш хьалдара планагIа 665-эзар сом дала дезаш хиннача метте. IIIаьххача ханна Госбанко кредиташ далар дог а доахаш. Шаьла района колхозаша шоай ахча вIашагIъетехадац, хIаьта Госбанко 310 эзар сом мара хьахийцадац. Цу тайппара, хьалъе лаьрхIа хиннача объекташта 311 эзар сом ахча теадац.

1970 шера гIирсаш хьалдара даькъе иззамо моттиг нийсъеннай Сунженски района колхозашка а. Харцахьа хьалъе оттаярах 1.135 эзар сом ца тоъаш йисай цига объекташ.

ГIирсаш хьалдара производство планированеи экономически стимулированеи кердача порядка тIа яккха кийчлуш, тха гIишлошъеча управленей коллективаша кхетаду, кийчон болх производствага дIадахар юхаметтаоттадарал совгIа, капиталовложенешка дIаахийтеи экономически стимулироване фондаш хьаяраи эша пайда планал совгIа баккхаргара дIаболабе безаш хилар.

Тха дуккха гIишлошъю управленеш дика лоархIаю цу декхарах, хIаьта цо тхона торо лу 1972 шера шин управлени доалдара кердача порядка тIа яккха.

Хов ш ма дарра, оаха чIоагIа теркам тIабахийта леладаьд, лела а ду производственни база дегIаккхулареи эргайоахаш тоаяреи дешаш, хIана аьлча из тайпа база ца хилча колхозашка гIишлой - монтажни балхаш тIа-тIа дукхагIа де торо хилац гIишлошъерий. Цудухьа тхоай капвложеней планашка оаха хIара шера, дегIаяри технически кийчон теркал а еш, производственно - технически база дIахо дегIайоалаяра балхий боарамаш уттаду. Цхьабакъда, гIулакх Госбанка кредитех тоссаденначул тIехьагIа тхоай планаш зIамигъе, кредиташца нийсъе долалу тхо. Цу тайпара леладеш дола гIулакх чIоагIа Iаткъ гIирсаш хьалдара а производственни база дегIайоалаяра а.

Ишта хилар 1971 шера а. Тха гIишлошъеча управленешта эшачох 56 процент мара хьакхаьчадац кредиташ.

ХIанз съезда сийна тIайнца социалистически декхараш кхоачашдара лоаттабеча къовсаме тха управленеша производства темпаш тIа-тIа лакхъю 1971 шера хьалхарча квартала гIишлой-монтажни балхий планаш ханал хьалха кхоачашъяри хьалъе йолаяь объекташ йистеяхари духьа, парте XXIV-гIа съезд хьаллача дийнахь беш бола болх алхха кхоачча материалий чотах бар духьа.

А. БУХТИЯРОВ,
«Чечингколхозстрой» объединене керттера экономист.

Де дезар белгалдаьд

ДIаяхача бархIагIча пятилетке цхьадола толамаш даьхад тха боахамо. Пятилетка хIара шера юкъера лаьрхIача 1390 эзар сома юртбоахама продукци ехкай совхозо. ворхIагIча пятилетке юкъера лаьрхIача цхьан шера 1045 эзар сома мах мара ехкан. Дикка тIаккхийттаб цхьан гектара тIара чуэца юртбоахама культурай хьувкъам а. Ишта ворхI процент лакхделар цхьан гектара тIара чуэца ялат.

Дикка лакхъеннай бархIагIча пятилетке хIара шера хьайбашкара яьккха продукци а. Ишта дIадахача пхе шера хIара Iаттагара 1734 килограмм шура яьккхар тха хьайбаш леладераша. Дулх — 17 процент, тха — 21 процент дукхагIа даьккхар ворхIагIча пятилеткечул.

ЧIоагIъеннай совхоза экономике а. Пхе шера баь цIена пайда 95 эзар сом да. Цунца цхьана 1965 шераца нийсдича 27 процент лакхденнад совхоза къахьегамхой алапи а.

Хьалха санна укх пятилетке тха совхоза къахьегамхошта хьалхашка латта керттера декхар — лаьттанцареи, хьайбашкареи йоаккха продукци лакхъяр да. ДIадахача пхе шера хинна балха темпаш мегаргъяц тхона укх кердача пятилетке, хIана аьлча хIара шера социалистически декхарах юкъера лаьрхIача 11 эзар тонн ялат, 50 тонн дулх дуккха дезаш я совхоз. Цул совгIа планагIа лаьрхIачул дукхагIа, 35 процент ялат дохка а дош деннад тха болхлоша. Из декхар кхоачашдара укх пхе шера хIара гектара тIара йиъ центнер дукхагIа ялат чуэца деза. Оаха оттаьча планага хьежжа хIара шера доаккхаш дола ялат 22500 тоннага дIакхачийта дезаш да гIулакх.

Цу даькъе боккха лоархIам болаш я хьажкIаш. Тха хьалашка из культура дика хьувкъаш я. Цудухьа хIанзалца 1600 гектар дIаювш хиннача укх пятилетка шерашка 2000 гектар хьажкIаш дIае лаьрхIад оаха. Юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 27 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуэцаргья.

ХIанз тха механизатораш бIаьстан ялаташ дIадера кийчо еш ба: кхашка дIаккхухь минеральни а моттигера а удобренеш, ерригa техника балха кийча я, дIаде фу мел эша Iалашдаьд.

ЧIоагIа терко тIаяхийтай совхозо укх шера хьайбаши цар продукташи совъяхара. Хов ш да из дош кхоачашдара эггара хьалхале дезар доакъара база Iалашъяр долга. ЛаьрххIа цу гIулакха хIайзле вIашагIтехай доакъар Iалашдергдола бригадаш. Гучадаьннад цу тайпара бригадаш вIашагIйоххаро хьайбай продукташ совъяхара новкъостал делга. Масала, соахк кхоалагIча отделенерча бригада болх дика барах шоттa силос кийчъе, планал дукхагIа йол Iалашъе вIаштIехьдаьлар: Из бахьан долаш цу отделене хьайбаш онда долаш Iангара доалаш латт. ХIаьта Iаттагара денне буси 7—7,5 килограмм шура йоаккх. Цунга хьежжа хIанзале а 310 процент кхоачашъяьй паччахьалкхенга дулх дохкара квартальни план, хIаьта паччахьалкхенга шура йохкара шин бетта план — 116 процент.

Къаьстта дика дояркаш ба тха совхозера Газикова Дугархан, Даурбекова Шарипат, Шовхалова Заловбан. Хьалхарча шин бетта хIара Iаттагара 484 килограмм шура яьккхай цар. Совхозе юкъера лаьрхIача яьккхачул 93 килограмм дукхагIа я из. Нагахьа санна дIадахача шера хьалхарча шин бетта 1169 центнер шура яьккхаяле, укх шера цу юкъа яьккхар 1572 центнер я. Цул совгIа цхьа центнер шура яккхарга дIадодар пхи сом гаргга чухьнахьдаьккхад.

ДIадахача шерачул дуккха дикагIа кхоаб боахаме хьайбаш а. Цу юкъа 1970 шерачул 189 центнер дукхагIа дулх тIаккхийттад хьайбашта.

Цу толамаша хьахьокх парте XXIV-гIа съезд хьелла ди тIакхоачаш укх шера хьалхарча квартале хьайбай продукташ яхара план тIехкхоачашъергхилар.

М. КОТИЕВ,
Наьсарен района «Октябра 40 шу» совхоза керттера экономист.

«СЕРДАЛО»
2-гIа оагI., 25 март, 1971 шу.

КПСС XXIV-ча СЪЕЗДА ДЕЛЕГАТ

КЪАХЬЕГАМЦА ДИЙЗА ВАХАР

ОЧЕРК

Мехкдаьтта аппаратурни цеха партбюро секретарь Ганзюков Георгий Михайлович, хIанзза язъяьча молние листовка текст цIаькха йийша а йийша, раьза хинна вела а къежа, табельнегахьа вахар: массаза а укхаза хьалъувхкар саггота дIахайта езаш йола объявленеш, хоамаш, приказаш, «Молнеш». Сиха вар из, ах ди чакхдоалаш латтар — кастта перерыв йолалора. Иззамо дола керда хIама беррига болхлошта ма мотта сихагIа дIахайта делаш дар...

ХIаьта цул тIехьагIа массехк минот яьннача гIолла табельнена хьалхашка шиъегIа хьахилар лоацца митинг. Ца хила а ма езар! «Молние» хоам бора, цар цхьа новкъост исторически событена юкъе — Советски Союза Коммунистически парте XXIV-ча съезде дакъа лоацаш хургхилара х!

Нах дукхагIа гулбеннача хана парторго чIоагIача, шаьрача оазаца Iойийшар листовка текст: «Цеха а завода а коллективах боккха тешам беннаб XIII-ча областной партийни конференце Н. Г. Рыженков КПСС XXIV-ча съезда делегаталла харжарца. Цу тешамо, сийлено коллектив декхарийла ю Даьхен духьа кхы а ловккхагIча хьинарца къахьега. Ший нахаца хьатIакхачча воаллаш воагIа бригадир Николай Георгиевич Рыженков бIарга а вайна партбюро секретара аьлар:

— Ши-кхо дош аьле а, алал, Николай Георгиевич, еррамо гIулакх...

— Баркал шоана, новкъостий, аэделагIа жоп делар цо ше даькъала вувцаш, култаш дувцаш хиннача балхага йолларча ший новкъосташта. — Баркал хилла. Фу дувцаргда укхаза?" — дIабIдрахьежар из парторга. — Болх бергба-кх вай. Кхы а дикагIа, вай коллектив Москве дIайоваийта ахь хургдацаш. Болх бергба вай...

Болх бергба! Ше ма варра цунца белгалвоал Нохч - ГIалгIайчен коммунисташа шоай исторически форуме вахийта хержа саг. Коммунизм хьалтъяра сийдахь-доккха гIулакх котдаккхар духьа къахьегар — ишта я цун политически уйла. МоллагIча мехкарча моллагIча саго цхьа моллагIча тайпара а ма хьеган, керда вахар хьалдеш воаллачо, ший мехка бернат кхоллачои дебадечои, ший мехка дас санна къахьегар. Уж дешаш хозахетIаь белгалдаьхадац. Ма зархеи юкъарчал доацаши доагIа уж дешаш хIанз вай вуарача.

Берара валанза вар Рыженков Коля Октябрьски революце орден лелаеча «Красный молот» яхача Грозненски машиностроительни заводе балха венача хана. Ветеранашта дика загавоагIа заим велавенна хулаши хьакъал дош, къахьегам дукхабезаш а хьинар долаш а хиларца ше сихха дIавовийта хинна кIаьнк.

— Цу кагийча, цахах уж массехк саг вера цу хана тха цехе балха. хинар кердадоаккхаш дувц цеха ветеранех цхьане газорезчика — котельщика Иван Степанович Дашкова. — Цхьабакъда, Николай царна юкъе а белгалвоалар, цIенхашта хиларца а ца воалаш. — кIаьнкий бера оамал ма хулий массаза а! — хIамах кхеташ хиларца. Кхычарна массехказза дIахьеха а дIахьокха а дийзар, цунга цкъа дIааьлча кхоачам бар. ХIама Iомадара чIоагIа тIаккхувш вар ученик! Цхьа специальность Iомайий а баьле, цхьаькха Iомае волалора... Цулухьа хIанз хозахетдаь дац тха бригадир — Николай Георгиевич масс тайпара кулга говзал йола пхьар лоархIаш хилар: цхьатарра дика хов цунна котельни гIулакх а, электросварка а. тIехдика разметчик а газорезчик а ва из. Дика хеташи доккхал деши ях аз цунах: из ший хьехархоел дукха а тIехьаваьннав...

Къаьнарча болхлочун дувцар дIахо дихьар партбюро секретара.

— ХIанз вай дIаIемад, дагадоххарагIа аьлча, массехк шера вIаштта дархIа а йоаIаш цехе меттал, ерригача заводе а хьалха латта бригада лоархIаш йолча бригадана хьалхара Рыженкова жоп луш хиларца. Ишта хIанз а эггара хьалхарчарца рапорт лу цо бетта плани парте XXIV-ча съезда сийна тIайнца социалистически декхараши кхоачашдарах. ВIарчча кIира ха юхейисай, бIаьш сомаш паччахьалкхеи ахча кхоалаьд, планал совгIа продукци арахийцай... Цхьабакъда, сона дагайоагIа Николай Георгиевича болхло мара воацаш болх баь ханаш а. Цу хана а тамашаш гойтар цо къахьегама овсарле лакхъяреи дикагIа йола изделеш хьяреи гIулакха. Массаза а яхар мо эггара бехктокхаметIа йолча участкашка уттавора из, эггара саготагIа дола заказаш цунга телар...

—Хьаьла цхьа масал доаладел.

— Хьона хьашт мелд а доаладергда. Грозненски химически комбинате полиэтиленови производствана аппараташ вIашагIйоххача дакъа лацарах «Знак почета яха орден енцай цунна. IIIаьххача хана болх баьб цо экспортни продукци вIашагIйоллача. Цхьаккха рекламаши енаац! Ишта брак йоацаш болх бе Iемача цо ший оамал бригадерча ший новкъосташта а дIател. Аз бувцараш, бакъдар аьлча, къона бараш ба, хIана аьлча цу йоккха йоацача коллективана юкъе лакхквалифицированни болхлой а ба. Хьаэцаргва вай, масала, шоана вовзаш вола Иван Степанович Дашков. Цун «коллега» — Александр Михайлович Селезнев. ХIаьта Черепанов Сергей, Стригунов Владимир, Галина Тихонович, Вера Сергеева, кхыбараш дархIа а йоагIаш лоархIаш ба Николай Георгиевича Рыженкова кхебаьаший цун ученикаши...

Юбилейни Ленински шера цехе къаьстта дег чу дижар фу дар аьнна оаха хьаттача, тхона юха а дийцар Н. Г. Рыженкова бригадана карагIаьннарех. Оренбургски газовикашкара саггота заказ кхаьчар. Массехк шоай тайпара аппараташ хьае езаш яр. Уж кийчъяра вешта а ха кIезига луш хинналe а, кхыметтел цуьнах а ха юхеюсаш бир болх сиха. Наха кхетaлора, мехкдаьтта доалдача йоккхача моттига, оренбургски лаьттан чепаш тохкарий йоккхача коллектива къахьегама кхел шоаех тийша йолга...

Н. Г. Рыженковх нийса оал: «цеха патриот», «завода патриот» Нийса да, дукхаезача Даьхен сийн леIами бахьан долаш ший са Iодиллачун вийий, ше а тIемахо хиннача маьршача къахьегама турпал волчец цун бокъо я гражданина — патриота цIи лелае. Вай вахаре хулаш хIама да, хьинар дола патриот — бокъонца вола интернационалист а волаш. Ишта ва Н. Г. Рыженков а.

Заводе дувцаргда шоана вежарашха йолча Монголе мехкдаьттахимически предприяти хьалъеча вай мехкахочо воккхагIволча мастера - консультанта декхараш мишта кхоачашдаьд. Белгалдаьккхача теркам тIа ца оззш дусаргац укх тайпара хIама а: Н. Г. Рыженкова Монголе вIашагIйоллаш хиннача аппаратура тIа латтар «Красный молот» завода фирменни знаки гIорваьннача вай мехкахочун ший мухьари.

ХIара бетта хьалхарча шинар дийнахь Николай Георгиевич заводера коравоагIарвац шоана. Цу дийнахь Грозненски горисполкоме хул из СССР Лакхехьарча Совета депутат хиларах тарра харжархой тIаэцаш. Прием йолалуча хана массаза а дукха нах гуллу цига чубаха. Мел уж дукха бале а, Николай Георгиевича тIайице берригаш а чахбоах уж. ХIаранеца къамаьл цхьана тарлу цун, из волча а хинна аравоагIар шийна новкъостал дергдолгах дог тийше, депутата дикача хьехамо сатешй, цунца хиннача дег тIарча къамаьла раьза болаш хул.

Цу ханна кабинетера гIадваха велакъежаш аравоагIача къонахчоа дIатIахьийтар саьнга цхьан хIаман чIоагIа саготдеш яьгIа кхалсаг.

— Фу хилар? — цIогIа доалар цунга минот яха мара.

— ВIаштIехьдаьлар. Квартирана ордер хьаэца лолх вай, дукхаяхарг, — кхалсаг мархIаеллар депутат волчара араваьнначо. — Болхлочо массаза а кхетадергда болхлочо яхар...

— Новкъостал дергдац мотташ вар со. Безам боацаш е кхыча бахьанагIа из Iергва моттацар сона, ха хургьяц аьнна хетар-кх заводе цо бер эггара саготагIа бола болх ма бий Сайна дика хов сона аппараташ вIашагIъехкилга мел хала болх ба... Цунна со гIалат ваьнна хиннавар, тха болхлой депутата ха а корайир, долла хIама доагтIача тайпара къоаста а дир.

Прием яра депутата новкъостал деш волча горисполкома болхлочо хоам баьб цунга: премие цхьа йоккха саг ягIа, хIаьта ягIа дукха ха а я, ший очередь тIехъювлийт цо сагота яц ше яхаш... Николай Георгиевич цига дIаара а ваьнна хьежар, йоккха саг ше волча малагIча гIулакха енай а дIачу хIана ягIац а.

— Хьона баркал ала даьхкалар тхо, кIаьнк. Iа даьча новкъосталах... Баркал хилда хьона.

Николай Георгиевича дагадера: балхара дIаьннача ший йиIий йоIа хьалхара къахьегаш яр йоккха саг...

— Баркал ала дезаш хIама дацар из-м, йоккха саг. Фу хиннад йиIий йоIах?

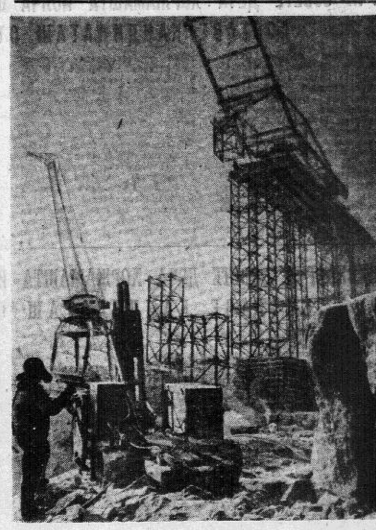
— Болх беш а хьона чIоагIа баркал оалаш а я. Iа даьча хьехарагIа комсомоле яхай, дешаргдолаш я. Кхетам чу боалайир Iа из, кIаьнк. Балха сага сий дувцаш Iа даь къамаьл чIоагIа дет чу дижад цунна... СогацIаккха лалувгIаш япар, хIаьта Iа аьннар цу сахьате дIайийцар долче, хьа хьакъала низ къаьстта ший тайпара ба-кх...

Хала да правительства член хила. Хала да беррига мехка а хьалхара бехктокхаме хиларах. Дале а болх бе беза.

Болх бе... Цунах латт из веррига а.

СУРТА ТIА: Н. Г. Рыженков.

В. ЛАВРИНЕНКО,
М. Пашкова сурт.

Иркутски область. Iанара морхаша къайлаяьккхай Усть-Илимски ГЭС хьалъеш латта Iалаьмате йоккха моттиг, цхьабакъда, е шелало а, е дехко а лавгIъяц гIирса хьинаре темп. Са ца кхоленш къахьег наха. ТIа-тIа дукхагIа йIаьхлу бетон кхухьа эстакала. Укхаза болх беш я опыт йолча монтажника Д. С. Тихоновске кулгалду «Гидромонтаж» треста дикагIйолча бригадех цаI. Эггара хьалхарча аргIанна гIирса эшар эстакада я — цу чу гIолла ма йоагIаргйий йоккха бетон. Эстакадана кIал бетонах плотина гIов хьалдоттара эша опалубка оттаеш йоахк Корначев Николай, Глухов Геннадий, Васильев Михаил керте латта комплексни бригадаш.

Монтажникел тIехьабисаш чуIе дIенош хьалдераш а, цаI шаллагIчоа тIехьа чуховша дIател дика кийчдаь цIенош. ХIаьта укх денношка кердача гIирса чу чуховшар дездир Усть-Илимскерча зIамигача бахархоша а. Царна хьалъяьй берий комбинат.

ИйслагIча пятилеткана йолча парте XXIV-ч съезда Директивай проектагIа болх бе йолаялейта лаьрхIад Усть-Илимски ГЭС а хьалхара агрегаташ. Съезда сийна вахте эттача укх деношка гIирс хьалбеча шерра яхь яьржай эггара хьалхара бетон чуйотта бокъо яккхар духьа.

СУРТА ТIА: Усть-Илимски ГЭС-а котловане. Хургйолча плотина бух тIа чхараш бухйоахаш балхаш ду.

Э. Брюханенко сурт.
ТАСС фотохроника.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ХАЛКЪА ТIАХЬОЖАМА КОМИТЕТЕ

Наурски района колхозаши совхозаши бIаьстан юхьера культураш дIае кийчъечара кхоачамбоацараш

Нохч - ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитето тохкам баь гучадаьккхад, Наурски района дукхагIа йолча колхозашеи совхозашеи, КПСС XXIV-ча съезда яха йоагтIача тайпара накъяхар духьа яхь а лелаеш, бIаьстан юхье кхашка деча балхашта кийчо яра боккха болх чакхбаьккха хилар.

Цунца цхьана, района цхьайолча колхозийи совхозийи кулгалхойи специалисташи во кийчлу бIаьстан юхье культураш дIаера, трактораштеи кхыча техникаеи еш йола ремонт тIехьайнсар, бригадаштеи звеньяштеи механизатораш вIаштIехьа ца бахар, удобренеш дIаоттаяь во лоаттаяри царех пайда во эцари могийт. гоадаьд бIаьстан юхье дIаювча культурай фу кийчдар, гидротехнически гIирсаш тоадар кхашка хий ухийта харшаш цIенделга.

Масала, «Россия» яхача колхозе (председатель нов. Сябер, керттера агроном нов. Пеньков) Iалашдаьдац тоьал гороха, берца, судански баьца, люцерна фу чутоссилга, тIуналга диллача дIадувча кондицешка кхоачадаьдац 700 центнер хьажкIий фу, ялаташ дIачуийдеча нуктера хьаэца доладаьдац гибридни хьажкIий фу; балхашта кийчъяьяц 12 трактор, 14 нух, цхьайола сеялкаши культиваторащи. Гусеничнн тракторашa шин сменагIа болх бара 20 тракторист тоьаш хIаьта № 2 йолча бригаде гусеничнн тракторашa кхыметтел цхьан сменагIа болх бара а тоьац трактористаш. ХIанз хьатIайоагIача хий дехкача сезона хий дехка сеть кийчъяра балхаш мела лел. ХIанз а цIенъяь яланза я 18 эзар кубометр хий ухийта сангараш ремонт е йоланьяц гидротехнически гIирса.

«Терский» совхозе (директор нов. Пожидаев) кондицега кхоачадаьдац 50 центнер люцерна фу. 132 тракторах хIанз а ремонт яь яланза 14 я, мела лел юртбоахама инвентарь (нохараштa, сеялкашта, культиваторашта) еш йола ремонт. 26 гидротехнически гIирсах хий дехка кийчбаь 10 мара бац. Гурахьа дIадийнача деррига ялатех 38 процент мара дац минеральни удобренешца подкормка яь, цу тIа а удобренеш товсара боарамаш геттара зIамигдаьд. БIаьстан юхьера культураш дIаювргйолча кхашка планагIа товса йоагIачул 300 тонн кIезигагIа тайсай моттигера удобренеш, тракторашa шин сменагIа болх бара механизаторех 26 саг тоьац. Кхашкара станаш кийчъяьяц, инвентарацеи пхьегIашцеи Iалашъяьяц.

Ленина цIерагIча колхозе (председатель нов. Рустамов), геттара кIезига да берца, дукххача шерашка тIаювлачеи шерра-шера тIаювлачеи баьций фу. Долаш дола 113 центнер люцерна фу карантинни нувхаш увш хиларах кондиционни дац.

«Грозвино» объединене Наурски комсий совхозашка дукххача шерашка тIаювлача баьций фу 33 проценти шефра - шера тIаювлача баьций фу 60 процентн мара дац. Шерра - шера тIаювлача баьций дукхагIдола фу дIаде мегаргдолаш дий хьежабац. 2430 гектара тIа гурахьа дIадийнача ялатех минеральни удобренешца подкормка яь 321 гектар мара дац. 1971 шера 15 февраль хьатIакхаьчача хана 2600 гектар кхаш хий дехка кийчданза дар, болх бе кийча бац 10 гидротехнически гIирс. «Советски Россия» яхача комсий совхозе 76 тракторах 17 мара тоаяь яьнаяц, «Победа» яхача комсий совхозе тоаянза йисай 14 трактор, 24 нух, догIан хьисапе хий детта 2 установка.

Наурски хий дехкача системай управлене (начальник нов. Луганский) колхозаштеи совхозаштеи новкъостал кIезига ду хий уха системаш хий дехка кийчъяра. Хий уха сангараш колдах цIенъяра укх шера I квартала план 40 процент мара кхоачашъяьяц, хIаьта хий ухийта харшаш йоархIех цIендара балхаш хIанз а дIадоладаьдац.

«Госводремстрой» треста Шелковской ПМК-ас а (начальник нов. Морозов) иштта во леладу Наурски района колхозашкеи совхозашкеи гидротехнически гIирсашта ремонт яреи хий уха сеть цIенъяреи гIулакх.

Наурски райисполкома юрта боахама управлений (начальник нов. Затона) «Грозвино» объединени (керттера агроном нов. Хилько) лаьрхIа хьажац бIаьстан юхье кхашка деча балхашта колхозаши совхозаши кийча йий, цу даькъера кхоачамбоацараш дIадахара хьалхара доагIар дизза хьадехац боахамий кулгалхошкареи специалисташкареи.

Республика халкъа тIахьожама Комитето баьча укх соцам тIа хьахьекха кхоачамбоацараш дIадаха дехкарийла баьб колхозий председателаш: «Россия» — нов. Сябер, Ленина цIерагIча — нов. Рустамов, «Терский» совхоза директор нов. Пожидаев, «Грозвино» объединене начальник нов. Хаматханов, Наурски райисполкома юрта боахама управлене начальник нов. Затона.

Чакхдаьхача гIулакхийи хьахинарийи хьакъехьа 1971 шера 20 марта хоам болба Нохч - ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитетага.

Нохч - ГIалгIай АССР юрта боахама министра заместитела нов. С. П. Харламовна, Нохч-ГIалгIай АССР милиорацеи хии боахамеи министра заместитела нов Е. В. Тумсоевна тIадуллалда укх гаргарча хана гидротехнически гIирсашта ремонт яреи хий ухийта сеть хий дехка кийчъяреи балхаш республика колхозашкеи совхозашкеи тIехьадисара бахьанаш къоастаделга, чакхдоахалда уж балхаш сихделгеи мелиоративни системаша тешшаме болх белгеи Iалашдергдола гIулакхаш.

Чакхдаьхача гIулакхех хьахинарий хьакъехьа Нохч - ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитетага хоам болба 1971 шера 20 марта.

Районнии городскойи халкъа тIахьожама комитеташ дехкарийла яьй 1971 шера март бетта бIаьстан юхье кхашка балхаш дара колхозаши совхозаши массе метте кийча йий хьажа. Хьагучадаьха кхоачамбоацараш дIадахара цу метте де дезар долда.

Проверка итогехи цунах хьахинначохи Нохч - ГIалгIай АССР халкъа тIахьожама Комитетага хоам болба укх шера 15 апрель хьатIакхачалехьа.

ЗАПОРОЖЬЕ. Хургйолча гидроэлектростанце котлована перемычка хи кIалхарча даькъа чу бетой йотташ ба Днепрогэс-2 гIишлошъераш.

СУРТА ТIА: Днепрогэса плотина тIара дIахьежача укх тайпара я хIанз гIирс хьалбеш латта моттиг.

А. Красовске сурт.
ТАСС фотохроника.

ТIЕХЬАБУСАРАШ ХИЛА ЙИШ ЯЦ

МАТЕРИАЛЬНИ А КЪАХЬЕГАМА А НИЗАШ ОАРЦАГIДАХА

КПСС XXIV-ча съезда сийленца накъзбахара беррига къахьегамхой санна хьинар кхо ца деш къахьегаш ба Нохч - ГIалгIайчен республика гIишлошъераш. Еррига республика хьанйцача гIишлон-подрядни балхаш кхоачашдара шин бетта план тIехкхоачашъяьй цар. ЛаьрххIа йола мероприятеш белгалъяьхай наха чубаха цIеноц хьалдара квартала план кхоачашъяра а.

Цхьабакъда, капитальни вложеннй шин бетта план кхоачашъяьяц республикерча гIишлошъераша. Пайда ца эпаш йисай 5 миллион сом капвложенеш, из бахьан долаш кхоачаш ца деш диса гIишлон - монтажни балхаш ша миллион сома маьха да.

ГIишлошъераш тIехьабусаш хилара бехке вар малав? Хьалхарча даькъе цу гIулакха бехке ба заказчикаш, къаьстта хозспособах балхаш дераш. 1971 шера планагI кхоачашде дезаш да 9,8 миллион сома маьха гIишлон-монтажни балхаш, хIаьта заказчикаша шин бетта кхоачашдаьраш 696 эзар сома маьха мара дац. Из хул 7 процент. Иштта заказчикех я «Грознефть» объединене УРС (нов. Петросов), опытно - экспериментальни завод (нов. Смыков). Нохч - ГIалгIай АССР Минводхоза юртбоахама опытни станци (нов. Русин). Укх шера хьалхарча шин бетта кхыметтале шоай балхаш дIа а доладаьдац цар. Хьахийцача ахчах эсала пайда ийбу «Грозвино» объединене (нов. Хаматханов), шера планах — 7 процент, «Главнефтеснаба» Грозненски управлене (нов. Качаров) — 0,7 процент, хлебопродуктай управлене (нов. Чадов). — 3 процент, «Консервплодоовощ» объединене (нов. Горошко) — 8 процент, Юрта боахама министерства (нов. Полушкин) — 4 процент, «Скотопром» треста (нов. Тонгиев) — 6 процент, «Грознефть» объединене (нов. Назаров) — 13 процент.

Цу организацей кулгалхоша е йоагIача хьисапе йоакхо яц капитальни гIишлош хьалъяра. Февраль бутт бовча хана а тIехьа «Грознефть» объединене плана юкъе ца хьош дисар 278 эзар сома маьха балхаш, хIаьта иштта плана юкъе ца хьош дисар 150 эзар сома маьха магистральни трубопроводаш хьалъечара балхаш, «Грознефтехимзаводы» объединенера 100 эзар сома маьха балхаш, иштта кхычахьа а.

Еррига республике хьанйцача подрядни балхий шин бетта план кхоачашъяьяле а 28 организаце кхоачашъянзар шин бетта задани. Из бахьан долаш кхоачаш ца деш диса подрядни балхаш 1 миллион сома маьха да. Эггара дукхагIа паччахьалкхен декхар тIадисар укх дIахорча организацеш тIа:

Организацеш	Шин бетта план кхоачашъяр процентащца	СМУ начальник	Парторганизаце секретарь
Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене			
СМУ-3	72	Евтухов	Муталибов
СМУ-8	78	Федотов	Савельева
СМУ-1	89	Перминов	Базоркин
СМУ-5	90	Васюк	Горина
«Грознефтехимремстрой» СМУ-1	25	Алексеев	Губарев
«Грозгазстрой» треста СМУ-2	96	Литвинчук	Бузуртанов
«Чечингсельстрой» треста ПМК-432	71	Дидигов	Мартазанова
«Мясомолпромтреста» Грозненски ПМК	58	Аванесянц	Хамзатов

Дукххача гIишлошъеча организацеша соахкарчул а лохъяьй шоай къахьегама темпаш. Бакъдар аьлча шоаш хиина объекташ, нах болаш ба. Соахк ноябреи декабреи хьинаре къахьийгар цар, цхьабакъда соахкара шу чакхдоалача хана санна болх бац цар хIанз. Чакхъйоалаш латт хьалхара квартал, хIаьта а лерттIа шоай болх дIаболабаьбац цар.

Генподрядчикий кулгалхоша, партийни организацеша ниса вIаштIехьбаькхабац субподрядни организацей болх. Валови продукце план сихагIа кхоачашъе гIерташ специализированни организацеша, дукххача объекташа цхьадола кхоачамбоацараш дутт, балха тIа брак ю. Из бахьан долаш ший ханахьа дIачуяла йиш йолаш хилац объекташ, цох лаьца дукха жалобаш кхухьийт. Масала, «Кавсантехмонтаж» ПМК коллективо (нов. Литовченко), «Промсвязьмонтаж» МУ коллективо (нов. Гунько) шоаш дIадоладаь балхаш цкъа чакх а даьхацига юха бахка ца безаш дита моттигаш нийслац. Цар дIачуенна объекташ цхьа-ши бутт баьлча а тIехьа нийсденна кхоачамбоацараш дIадоахаш балхаш деш хул гIишлошъераш. Валови продукце план цар кхоачашйой а дика гIишлон организацеш лоархIаш яц уж.

ТIехьаюсача организацей кулгалхоша, заказчикаша, подрядчикаша, партийни организацеша, хIанз а гIехь кхетабац шоашта тIалатта бехктокхам, оарцагIъяхац цар паччахьалкхен план кхоачашъяра шоаш керте латта коллективаш, нахаца беш бола болх эсала лелабу, болхлошта эшаш дола хьалаш Iалашдац, йоагIача хьисапе вIаштIехьъяьккхаяц социалистически яхь. Парте Ленински, Заводской, Шалински, Октябрьски районий комитеташа ца хаддаш тIахьожам лоаттабац капитальни гIишлош хьалъяра гIулакх мишта лел хьожаш, тIехьаюсача организацешта новкъостал дац цар. Паччахьалкхен план кхоачаш ца еча организацей кулгалхошкара доагIача хьисапе хьадехац.

КПСС XXIV-гIа съезд хьаелла юхейиса ха кIезига я, хIаьта гIишлошъераштеи заказчикаштеи хьалхашка латта декхараш цIенхаштта бехктокхамеи да. Из кхета а деш еррига подрядни организацей, заказчикий, низаш сихха оарцагIдаха деза социалистически декхарегI хьалъя яла еза объекташ хьалъяь яхара. Уж объекташ хьалъеча тIаоза еза еррига материальни къахьегамеи ресурсаш, гIишлош хьалъеча эша техника. Партийни, профсоюзни, комсомольски организацей сийлен декхар да болхлошта юкъе беш бола массово - политически болх чIоагIбар, дика къахьегама толамаш дахара гIишлошъерашта мел эша хьалаш Iалашдар, социалистически яхь йоаржаяра гIулакх кхетамца вIаштIехьдаккхар.

КПСС райкомаш, райисполкомаш декхарийла я пусковой гIишлош хьалъечара балхаш мишта лел хьожаш цахаддаш тIахьожам лоаттабе, подрядчикаштеи заказчикаштеи эшаш дола новкъостал де, социалистически яхьа сийглотабе. Цунца хIара гIишлошъечо кхетадергда парте аргIанарча съезда сийна тIаййца социалистически декхараш кхоачашдар ший сийлен декхар хилар.

АДВОКАТИЙ СОБРАНИ

Укх деношка республика адвокатий коллеге юкъара собрани хилар. «Адвокатий коллеге 1970 шера балха итогехи 1971 шерарча декхарехи» яхача темах лаьца доклад йир собране Нохч-ГIалгIай АССР адвокатий коллеге призидиума председатела новкъоста А. В. Мальцевас. Доклад ювцача дакъа лаьцар города а районий а юридически консультацей адвокаташа. Октябрьски Ножай-Юртовски районашка юридически консультацеш хьаелла социр собране довкъашхоша. Собрани чакхйоалаш къамаьл дир Нохч - ГIалгIай АССР Юстице Министра новкъоста И. А. Албастова.

Ю. АПРЫШКО,
Нохч - ГIалгIай АССР Юстице Министерства консультант.

КЕРДАЧА ТОЛАМАШКА

1971—1975 шерашка СССР халкъа боахам дегIабоалабара пхи шера планах йолча КПСС XXIV съезда Директивай проекта тIа белгалдаьккхача тайпара юртбоахама къахьегамхошта хьалхашка декхар латт производствана керда, пайданегI йола технологи юкъе а йолаеш, дукхагIа кхашка органически минеральни удобренеш ехкаш юртбоахама культурай хьувкъам лакхбарах. Парте из лоархIаме документ чIоагIа уйла тIаяьхийта Iомa я даь лакха декхараш тIайицад тха ялаташ кхедераша.

Из декхар толамца кхоачашдара беррига низ тIабахийта къахьегаш ба «Староюртовский» совхоза кхаш лэладераш. Иштта, дIадахача шера гурахь дIадийнача деррига ялата самолетаца хIара гектара тIа цхьацца центнер аммиачни селитреи шишша центнер суперфосфати тоссаш подкормка яь баьнаб боахама къахьегамхой. ХIаьта кердача пятилетка хьалхарча бIаьсти дIаювргйолча юртбоахама культурашта лаьтта кийчдеш планагIа 7400 тонн органически удобренеш яхка езаш бар механизатораш. Цу декхарах дика лоархIабир уж. ХIанзле планал совгIа кхашка йилла органически удобрени 340 тонн я. ХIаьта фуна лаьрхIа культураш дIае кийчъеча 170 гектар йолча участке органически минеральни удобренеш вIашагI а эеш 680 тонна йиллай. Уж балхаш кхоачашдеш къаьстта дика къахьийгар трактора лафеташ тIа органически удобрени тIаювтташ хиннача Ибрагимов Османа. Ший сменния нормаш хIара денна 125—130 процент кхоачашъйора цо. Цул дукха тIехьабисацар трактористаш Татаев Муса, Исаев Ваха, Чакаев Ваха. Къаьстта белгалъяккха йоагIа механизатор Татаева Кусу. ЙоIа балха стаж йоккха яц, цхьабакъда, лакха говзал йолча трактористел тIехьа ца юсаш, сихеи цIенеи болх бу цо. ХIанз беррига низ бIаьстана балхаш цхьатарра дIадоладара тIабахийтаб механизатораша. Дукха ха я тракторашa, гIехьатосса инвентарь тоа а яь кийча латта. ХIаьта, укх бIаьсти дIаде Iалашдаь юртбоахама культурай фу дукхагIча даькъе цхьоалагIча классагIа да.

Укх шера 14 кхаш леладу механизированни звено хала езаш яр боахаме. Уж йиттa вIашагIъелла чынай. ХIара звено доалахь 3—4 трактор я. Iалашбаьб кхашкара балхаш дIадоладелча хиланза баргбоаца гIирс а. Цул совгIа белгалдаьккхад хIара звенос леладергдола кхаш, цар кхеергйола культураш.

КПСС XXIV съезда сийна лакха декхараш тIайицад кхаш леладеча звеной коллективаша. Иштта, дIадахача шера лакха хьувкъам кхебаьча опыт йолча механизатора Эльмурзаев Салмана кулгалдеча звено коллективо, хIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 19,2 центнер гурахь дийна кIа чуда лаьрхIад цар плана 13,7 центнер йолча. Иштта бехктокхаме декхараш тIайицад кхыча звеношнарча ялаташ кхедераша а. Лоаша аьлча де дезар къаьгга белгал а даьккха йизза кийчо яь тха механизатораша бIаьстан балхашта.

Ю. ФЕДОРОВ,
Грозненски района «Староюртовский» совхоза керттера агроном.

ОПЫТА ШКОЛА

Укх деношка «Грознефтехимзаводы» объединене прибораштa ремонт еча мастерске Нохч-ГIалгIай Iилма - технически информацеи пропагандайи ЦIеи болхлоша заводашта йола семинар - школа дIайихьар. «ТIахьожама - тохкама оборудованена ремонт яра толашагIа йола методаш» яхача темах лаьца яр из.

Школе - семинаре дакъа лаьцар заводий тIахьожама- тохкама службай кулгалхоша, мастераша, слесараша — ремонт ераша, мехкдаьтта чакхдоахачеи мехкдаьттахимически предприятей прибористаша.

Доклад йир приборашта ремонт еча мастерске центральни участка начальника Г. Е. Слекотина. Ленина цIерагIча ГНПЗ КИП-а цеха начальника О. М. Степахина, А. Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемаслозавода прибориста В. Н. Водинкина рационализаторий балхахи тIахьожама - тохкама оборудованена ремонт еш юкъекхувлача кердачохи дийцар. Дакъа лоацараша пайда а эцаш чакхъяьлар семинар - школа. ДIахо де дезачун план чIоагIйир.

И. МАИТАК,
Нохч - ГIалгIай Iилма-технически информацеи пропагандайи ЦIеи инженер.

Арахецача полиэтилена дикал дакхъяь къахьегача Грозненски химически комбината № 131 йолча цеха технологаша ханал хьалха кхоачашъяьй шин бетта план. Графикал хьалха бувлаш къахьегар март бетта а.

Съезда хьалхарча вахте дикагIа да толамаш аппаратчика Цоев Iаднана, аппаратчица Бурмистрова Рансай, къонача аппаратчица комсомолкай Жидкова Раяи Чмут Валентинаи.

СУРТА ТIА: (лакхехьара лохехьа) Р. Бурмистрова, Р. Жидкова, В. Чмут.

С. Хугаева сурт.

ОБЩЕСТВЕННОСТА НОВКЪОСТАЛЦА

Дог гIоздаьнна тIанйцар къахьегамхой моттигерча Советий депутаташа «дIахо йодача хана районнии городскойи къахьегамхой депутатий Советий болх тоабарах» бола КПСС ЦК соцам. Общественни производство дегIакхувлача, юрта боахама кулгалдеча, бахача наьха хьашташ дикагIа а сихагIа а кхоачашдара Советий, хIара депутата лоархIам лакхбу цу документо.

Къаьстта дика вIаштIехьбаьккха дIаболабаьб цу лоархIамерча документа тIа белгалдаь керттера дешаш Iомадараи наха дIадовзийтараи болх Ленински района къахьегамхой депутатий Совето. Отчетни шерашка шоашта карагIдаьннарий, дийза дисарий, итог ю депутаташа. нийсденна кхоачамбоацараш белгалдоах керда декхараш хьалхашка уттаду. Цу деша кетаяь аргIанара семинараш, совещанеш, собранеш ю.

КПСС XXIV съезда сийленца накъадахара, яьржача социалистически яхье хьалхарча мутIарашка латт районни совета депутаташ. 150 гаргга депутат ва района, машинацъеча, сийгача, кхачан, хIамаш Iегача промышленноста предприятешка къахьегаш. Хьокхаме къа а хьегаш производственни планаш тIехкхоачашъе цар, балха кердадар юкъеккхахьара, къахьегама дисциплина чIагIъяра къовсам лоаттабу депутаташа, къахьегамхошта коммунистически кхетам балара балха юкъе дакъалоац.

Харжархоша шоашта тIадехка декхараш къаьстта дика кхоачашдеш ба депутаташ нов. Висченков, Джамбулатова, Кабардин, Балюк, дукха кхыбараш.

Ялх штате йоаца отдел я исполкоме болх беш. Уж я бахача наьха хьашташ кхоачашдара, культура, халкъа образоване, торговле кхыяраш. Шоай болх райсовета исполкома планаца айхха бувзаш ба отделаша, мах баь наргвоаца новкъостал ду исполкома 1970 шера шоай инициативагIа массазарча комиссешна цхьана 36 доза дувна кийчдаьд штате йоацача отделаша. Халкъа образованех, торговлех, бахача наьха хьашташ кхоачашдарах, иштта кхыча гIулакхех лаьца дешаш дийнад. Штате йоацача отделаш балха опыта дика мах баьб Нохч - ГIалгIай АССР лакхехьарча Совета Президиумо. Къаьстта дика бу болх депутаташ Кравченко, Кальма. Дик керте латтача штате йоацача отделаша. Къахьегамхой хьашташ кхоачашдара балха моттигерча промышленноста кулгалдара халкъа образовани, культура, коммунальни боахам дегIакхувлара балха лоархIаме новкъостал ду райсовета исполкома укхаза вIашагIъехкача массазарча комиссеша. 13 я уж исполкоме. ХIара бетта цхьацца заседани кийчъю комиссеша. Белгалде доагIа комиссеш дувна уттаду дешаш лоархIаме хилар а уж чакхдоахача йоккха общественни актив юкъеозаш хилар а. Цул совгIа тIайца решени из чакхьяллаца тIахьожам лоаттабергбоалаш депутата тIадула комиссе. Цу гIулакхо хIара депутата бехктокхам лакхбу, харжархошта хьалхашкара Советий лоархIам а лакхлу. Масала, хьэнаргья эзай нов. Билюк керте латта халкъа образованена йола комиссе. Дукха гIулакхаш карагIдаьннад цуи члеташта. Ший заседанешка дувца дешаш кийчдарад совгIа цу комиссе райсовета исполкоме дувца дийь доши сесси дувца ши доши кийчдаьд. Нах бахача моттигашка бу кхувш йоагIача тIехьенна кхетам балара болх тоабарах бола КПСС Нохч-ГIалгIай обкома соцам кхоачашбара хетадаь дар комиссес райсовета сессе дувца оттадаь «кагирхошта кхетам балара болх тоабара де дезарехи 1970—1971 дешара шера школаш кийчъяларахи» дола доша. ХIаьта исполкома заседанешка дувца кийлаьд № 1, 22, 48 йолча школай дай-нанай комитетий балхахи № 36 йолча школе дешара кхетама болх вIаштIехьбаккхарахи дола дешаш.

Массазарча комиссей балха даим тIахьожам лоаттабу исполкомо. Цунна лостам тел, эша новкъостал ду. 14 депутатски Совет я районе болх беш. Хьалха хиннача хоржамий участкашка вIашагIъеххай уж, вешта аьлча беррига организаторски а массови а болх бу цар харжархошца. МоллагIа наха дIайовзийта еша йола райсовета исполкома, лакхехьа латтача советски партийни органий решени депутатски Советашка гIолла дIадовзийт исполкомо. Кхаь созывах йоккха болха опыт Iоаьйа депутатски Советаша. Массазарча комиссешна айхха бувзам болаш чакхбоах шоай болх депутатски Советаша. Цар теркал ца деш, уж ца хьожаш цхьаккха дош дисац. Торговле, школий берий учреждений балха, общественни порядок лораяра дешашка хьож уж, тайп-тайпарча дешаех граждании тIаийбу харжархой заявленешкеи письмашкеи хьож, бахача наьха сходаш, собранеш чакхйоах, шоай балхах лаьца харжархошта хьалхашка отчеташ ю. Масала, 1970 шера депутатски советаша шозза яьй бахача наьха сходаш. Цига харжархой наказаш кхоачашдарах, карантийни лазарашца къовсам лоаттабарах йола исполкома решений дIайовзийтар, район хозьяра, санитарни цIено оттаяра даькъера декхараш дIадовзийтар. Цу сходашка дакъа лоацаш хилар суда, прокуратура сотрудникаш, берий цIеной инспектораш, лораш, хьехархой, иштта кхыбола болхлой.

Къаьстта белгалбе беза Н. Ф. Литвинов керте латтача № 14 йолча депутатски Совета болх. ХIара квартала, бетта планаш уттаю Совето, хан-ханнахьа заседанеш ю. Цхьайтта депутат юкъевоагIа цу Совета. Депутаташа гIулакх ду моттиг — № 1 йола Микрорайон. Отчетни шера шоай заседанешка цар дийцад № 1 йолча Микрорайоне торговни центр хьалъярах, городера — Микрорайоне кхачалца трамвайни никъ билларах, Микрорайоне дикагIа сердало хилийтарах, тикайи ларекийи болх тоабарах, дукхха кхыдола дешаш. Депутатски Совета дикагIа болча, наха дика тешал деча депутатех ба нов. А. Г. Обухова, С. О. Зоев, М. В. Исакова, кхыбараш.

Райсовета исполкома балха юкъе кердадар да аьнна белгалдаккха цхьа хIама да. Цхьа бIаь пхиъ саг гаргга депутат-коммунист юкъе а воагIаш партгруппа вIашагIъеллай райсовета. Цу партгруппа балха кулгалду КПСС Ленински райкома хьалхарча секретара Г. Ф. Галковас. МалагIа, фу болх ба партгруппа бер?

Эггара хьалха, депутаташа шоаш беча общественни балхах лаьца телача отчеташка ладувгI партгруппа, депутатски Советаша, самодеятельни организацеша, массазарча комиссеша беча балха лостам тел, райсовета сессешка дувцаргдолча, дешашка хьож, депутаташта — коммунисташта хьалхашка хоадамболлаш дола декхараш уттаду. Цу гIулакхо а доккха новкъастал ду къахьегамхой депутатий районни Совета балх тоабара.

Укх деношка къаьстта дукха болх ба депутатий. Гаргакхоачаш йоагIача КПСС XXIV съезда сийленца накъабахара тIаберзабаьб шоай болх депутаташа, массазарча комиссеш, депутатски Советаша.

С. ШАДИЕВ,
Нохч - ГIалгIай Министрий Совета инструктор.

Самардийнахь Старопромысловски района Заветы Ильича ялхача улицатlа № 88 йолча цlеношка хьайийллар, керда тика. Паргlата ба хlанз цига баха нах. Цlенойн цхьан мийнигe кафе я, вукх мийнигe дукха хlамай «Къовал» яха № 35 йола тика я. Из я «Старогрознефть» НГДУ ОРС-о эгара хьалха хьайийлла нaxa шоашта гlулакх ду тика.

Укхаза я кондитерски, бакалейн, гастрономически, шурий, дулха продукташ, ахфабрикаташ.

Сиха талхаш йола продукташ лоаттаве холодильни камера я тикачу.

Тикачу болх беча наха мукъачa хана салаlа цlа, дlайха хий а доагlаш душевой я укхаза.

Керда вlашагlъелла я кердача тика коллектив а. Дукха ха йоаццаш училище а яьккха самардийнахьа шоай къахьегама никъ дlаболабаь я цига йиъ йоl, вожаш кадрови болхлой ба. Тика хьайийллача хьалхарча дийнахь бaьча балхо хьахьекхад къонабараш а балха опыт яраш а неха товр де гlерташ хилар.

СУРТА ТlА: керда хьайийллача тика чура шоашта эша продукташ хержаш бола нийдархой, парна гlулакх деш бола контролераш-кассираш (аьрдехьара аьттехьа) Хамидова Аминати Лазарева Аллаи.

И. Плиева сурт.

КУЛЬТУРА БОЛХЛОЙ ДЕКХАРАШ

СССР халкъа боахам дегlабоалабара пхе шера планах йолча КПСС XXIV-ча съезда проект ювцарец парте XXIV-ча съезда накъаладахара еча кийчонцеи дувзаденна доккхий декхараш овтт культура учрежденей болхлошта хьалхашка массово - политически знанештеи хьалха латтача опытаи пропаганда яра.

Хlанз, съезд хула ди гаргакхаьчача хана, кхашкарча балхашта арабовла кийчлуш, дажа дохийтача доахан lулаш вlашагlдетташ ба къахьегамхой. Укх бехтокхамеча хано культура учрежденей болхлой декхарийла бу Директивай проекта пропаганда е, пятилеткагlа хьалхашка латта декхараш дlадовзийта.

Цу декхарашца дувзаденна шоай болх дикка тоабаьб культура учрежденей болхлоша. Сунженски, Шелковской, Советски, Ножай-Юрта, дуккхача кхыча районий библиотекашка XXIV-ча съезда проектагl йола материалаш тlа йолча газетий витринаш, политически юртбоахамеи литература выставкаш яьй. Культпросвет болхлоша моттигерча партийни организацешца цхьана клубашка, культура Цlеношка, библиотекашка, хьайбаш леладеча фермашка, кхыча производственни участкашка лекцеш еш, беседаш ю, дlахозийташ читкаш ю Директивай проектах лаьца. Юрта боахама къахьегамхошта культура гlулакхаш дара агитбригадашца цхьана автоклубаш ухийтилга вlаштlехьдоах, документальни, lилма-популярни, хроникальни кинофильмаш хьувкх бригадашта, звеньяшта, хьайбаш леладеча фермашта карагlдаьнна производственни толамаш дувцаш йола КПСС XXIV-ча съезда сийна тlанийша социалистически декхараш кхоачашдара леламах лаьца «Молния» яха листокаш арахец. Района юрта боахама къахьегамхошта гlулакх де яха 40-за хиннай Ачхой-Мартана района культура отдела автоклуб. «Украина» яха киноаппаратура оттаяьй автоклуба чу, магнитофон, радиоприемник, шашкаш, шахматаш я, газеташ, журналаш да. Парте райкома «Знание» яхача общества лектораша цхьана «Лермонтовский» совхоза шурий-товарни фермашкеи коа тlара оалхазараш леладеча фермеи, «Овощевод» яхача совхоза центральни усадьбе, кхыча производственни участкашка хиннай автоклуб.

Ер шу доладелча денз юрта боахама къахьегамхошта гlулакх де яха 32-за хиннай Сунженски района культура отдела автоклуб. Цун берригa болх КПСС XXIV-ча съезда Директивай проектана пропаганда ярца бувзабенна ба.

Ведана района Элистанжерча культура Цlагlа сарахь болх чакхбаьнначул тlехьагlа дилла а Ильича лампачкаш йоаг. Массаза а дукха хул укхаза нах: колхозхой, юртара интеллигенци, кагирхой. Нов. А. Актиевна дика довз Карл Маркса цlератlча колхоза декхараш, айхха бувзам ба цун колхозни производстваца. Даим йоакхо ю цо юрта боахам дегlабоалабара, экономика айяра, колхоза шера планаши декхараши кхоачашдара дешай. Цудухьа культура Цlен болх съезда Директивай проект lомаяь ца lеш, хьалхашка оттадаь декхараш кхоачашдара, къахьегама керда толамаш дахара колхозхой оарцагlбаха, колхоза чухьара резерваш хьагучаяхара колхоза партийни организаценеи правленене новкъостал дергдолаш а вlаштlехьбаьккхаб Актиев Амхьада. Цу гlулакха культура цlагlа чугулъяь я къахьегама хьалха латтача опытах йола материалаш, ялатий хьувкъам лакхбарах даь агронома а шура дукхагlа яхарах, дулха лаьрхlа леладу доахан тоадарах даь зоотехника хьехамаш а долаш йола коммунистически къахьегама уголок. Цига да шекара свекла, хьажкlаш, тхьамка кхедар дувцаш, сомий бешамаш лелаярах хьайбаш леладарах, юрта боахама кхыча доакъоех дувцаш дола юртбоахама литература.

Сарахь, болх чакхбаьнначул тlехьагlа дуккхача кхыча къахьегамхошца цхьана культура Цlагlа боагlа колхоза специалисташ а. Цига паргlата а болаш беседаш ю цар колхозхошца съезда Директивай проектах, колхоза производственни гlулакхехи декхарехи лаьца.

Культура Цlен ший я лоархlаши хьинар долаши болча нахах латташ йола, дика общественни совет. Культура Цlенна цар новкъостал ду клубни сайренаш, лекцеш, докладаш, кхыйола массови мероприятеш кийчъяраи чакхъяхараи. Сарахьа, балхах нах мукъабаьнначa хана культура Цlагlа цхьана хьожаши ладувгlаши хул республикерча гlулакхех лаьца еча передачашка, литературно - музыкальни передачашка, спектаклашка, художественни самодеятельноста коллективаша еча выступленешка.

Республика клубашкеи культура Цlеношкеи тематически сайренаш ю, устни журналаш деш, съезда Директивай проект наха дlайовзийтар духьа производстве хьалха латтарий темах дувцаш сайренаш ю. Масала, укх денношка Йоккхача Атагlарча культура Цlагlа тематически сайре хилар «Атагинский» совхоза хьалха латтараш бувцаш. КПСС XXIV-ча съезда сийна тlанийца социалистически декхараш мишта кхоачашду, кердача пятилетке совхоза боахам дегlабоалабара перспективаех дувцаш къамаьл дир совхоза директора М. А. Арабиева.

Къамаьлаш даьча производстве хьалха латтараша рапорташ делар шоашта карагlдаьннарий хьакъехьа, кердача резерваех пайда эцара хьакъехьа. Сайрен программана юкъейоагlар художественни самодеятельноста коллектива выступлени. Сайре хулча хана кийчъяьяр совхоза декхарашта, производстве хьалха латтараштa хетаяь стендаш, плакаташ. Хьалха латтарий галлерея кийчъяьяр, юртбоахама литература выставка оттаяьяр.

Цу тайпара сайренаш яь а еш а я Сунженски, Шелковской, Ножай-Юрта, Урус-Мартана, республикерча кхыча районашка.

Х. БЕРСАНОВ,
Нохч - Гlалгlай АССР культура министерства методкабинета заведующи.

ГОВЗА ХУДОЖНИК

Советски lильман латтача шерашка вай мохк массе оагlорахьара дегlаахар бахьан долаш дукха эргалонаш хиннай советски наьха вахаре. Хила йоагlаш хинна уж керда белгалонаш бlаргагу Шамала Шамурзаев творчествага хьежача а. Цу художника творчествана юкъе керттера дакъа дlалоацаш да революционни историеи таханарча дени тема хьахьокхаш дола тематически картинеи портреташ.

Цхьа рисоване урокаш дlахьачашиш акварельни живопись lомаеши ше волча хана 28 шу даьннача Шамала аьлар. «Захарова санна яздерга аз картинаш». Аз тамаш яьаер цунах. Цу хана тхоай къонала хьалхашна кхолламмий дерргa дуне хьаделладелча санна хеташ уйла яр тха. Цудухьа Шамала бlубенна хьакхайкадаьчо вай ханара сaг говзара тlаерзайора уйла.

Ш. А. Шамурзаев Гудермесе ваьв 14 шу даьннача хана кога гlирс беча карагандински фабрике балха вода из, цул тlехьагlа Карагандерча рудоремонтни завода котельни цехе болхло волаши кlора вышка тlа геолого - тохкама парте вокххагlа вола болхло волаши болх бу цо.

1958 шера Нохч - Гlалгlай АССР цlа а вайя Грозненски кога гlирс беча фабрике механикалла балха вода Шамал. Юхаметтаоттаьча республикана хьалхашка эттар, халкъа духовни художественни вахара, цун селханарча а таханарча а культура дешаш ирра Шамала вахарах хьокхлуш: 28 шу даьннача, оамалаши гонахьарчарцара гlулакхаши вlаштlехьдаьннача хана кога гlирсий фабрикера болх, дlадаха вахар а санна дош доацача баьлар.

Искусствана цун уйла тlа мишта йийрзай из сенца ювзаенна я — ала хала да. Хозакъета сурташ дехкаш даьккхача шин шера бокъонца чlоагl а енна дlаэттар цун из уйла. 1961 шера Нохч - Гlалгlай АССР культура Министерства хьожаваь Махачкалерча художественни училище деша вода Шамал. Сурт диллара говзал lомa а яь Нохч - Гlалгlайче юха цlавенначул тlехьагlа шийн даьшца Грозне lац из, халкъа быт дикагlа йовзар духьа Шалаже вода, цигарча школе а цул тlехьагlа Грознерча 39-ча школе а рисоване предмет хьехаш хул из, хlаьта тlехьагlо Нохч - Гlалгlай АССР художественни фонде балха вода.

Шалаже шийна бlаргадайнача lаламан, наьха оамалийн гlулакхийн, цар лелаеча хlамай сурт дилла хьож Шамал эггара хьалха 1965 шера, хlаьта, цхьа лоадам боаццаш дола кхоачамбоацараш дlадаьлча, цун из дика вlаштlехьа а даьлар. Балхах дика каяларон из дика могаборон низаш алсамдаьхар, бехктокхам лакхбир. Творчески мастерской кхоач цунга, дунеи изобразительни искусства произведенеш lомаю цо, искусства маlанаи башхалонаштеи дух тlа а вувлаш, вахарцара цун бувзам кхета а беш.

1965 — 1966 шерашка цо баьча балхо — «Болхлочун портрет», «Лоаман къахьегамхо», «Свекла лелаер — нана - турпал А. Барсукаева», «Маlача сага портрет», «Свинарка» яхача цо дийхкача сурташа хьахьекхар, цунна дуне довзар училище художника говзал lомаялеи lомаьчул тlехьагlеи цхьатара хинна ца хилар. Цхьабакъда, дешарца lомадаьр кхы а чlоагlду, тоаду художественни практика.

Из чоалхане процесс цхьа бахьан эггара хьалха хьагучаьлар 1965 шера диллача «Партизана Барсанукаева портрета» тlа, бокъонца чlоагlъелар цунна тlехьа художественни сурт дика оттадеши стилистически нийсаи фотографе тlара хьатlа а доаккхаш диллача «Кlувсаш деш йолчун портретаца».

Керда хlамаш ши-шегlа хьахулаши къоабалдаь тlаэццаши дацар. Дуккхачар кхетадацар цо дехка сурташ, шек боахар, къувсар. Фуд из да? Шийна цхьаннена хетар да цун из е оамала белгалонаш, уйлайн дагардарийн лоlам творчески гойта гlертилга да, е художественни говзал лакхъялар да? Ш. А. Шамурзаевга хьаьтта хlама доаццаш Нохч-Гlалгlай искусство дегlаахара белгало я из. хlана аьлча нийтта я художник а ваь из дlаоттавеш йола действительность.

Ш. А. Шамурзаева творчество ццейни маlан долаш я сага, цун халкъа гlулакхаши вахари хьагойтарга диллача. «Социалистически Къахьегама Турпала Л. Барахоевай портрета» тlа, «Зармаева портрета» тlа, «Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лакхехьарча Совета депутата Т. Муслиевай портрета» тlа хьахьекхай гlорбаьннача турпалий образаш, царгара хьал гонахьарча lаламцеи хlамашцеи цхьана хоза тар а деш.

1967 шу — из Ш. А. Шамурзаева творчество дегlаухачара керда, беркатегlеи чулоацамга диллача лоархlамегlеи йола этап я, художественни уйлан ший тайпара форма ма ярра карaерзаьча цо шерагlеи бакъи хьахьокх вахар.

Иштта «Революце мурдаш» тlа цхьанеи коллективеи роль художественни сурта тlа айхха цхьана ювзаенна я, композицега диллача Шерипов Асланбек хьалхара плане оттаваьвале а. Обществo кердаяккхара уйлаш еш волча Асланбека образ айхха цхьана ювзалу керда — йоалаш латтача лоамий пейзажацеи цунна гонахьарча гераъга гlоллaрча цун соратникийн образаца, lаламеи наьхеи кlоаргеи сийлахь - йоккхеи цхьоагlо санна революце сердалонгахьа йийрзача уйлашца.

Психологически ира долча «Партизана наьна портрета» тlа арен саги цхьана хоза тардар — халкъа вахара гlулакхаш шоаш ма дарра художественно нийса хьахьокхаш йола къаьстта шийтайпара живописность. Партизана нана — шийн духовни чулоацамга диллача чlоагlа саг я. Цунах доаккха дика мел дола гlулакхаш шийга дlанийцад воlо. Из да саг низ болаши цун дика гlулакхаш шаьра кхетадеши хилар. Цун турпалашта портретаца луш йолча характеристика цу башхалонашца шаьра хьагучаьовл социалистически реализма метод. Из бlаргагу вайна жанрови сцена тlара а, дlахьежача бlаргагуш массазара лоаман пейзажи lодоегlаш хийи долаш «Хьаста юхе» яхача цун тематически полотно тlа а. Дегlа оамалашкеи боларгеи гlолла турпалий хlаране ши-ший башхало белгал а йоаккхаш, художника вlаштlехьдаь и н а д юкъарча вахаре уж массава а цхьана тарве.

Шамал хlанз а къона ва, цхьабакъда, тоаенначеи ший тайпарчеи цун искусства влияни ю къоначa профессионалий - коллегай творчесвана метел, боккхагlчар творчествана а. Хlара шера дукхагlа дlавовз дуккхача къамий юкъара советски искусство дегlайоалаяра юкъе шийгара доагlаш дола дакъа лоацаш вола талантливи художник.

А. ИЗМАЙЛОВ,
Нохч - Гlалгlай республикански изобразительни искусствай музея вокххагlвола lилман болхло.

КЕРДАЧА НИЗАШКА ХЬАЖАР

Хlанз шу даьнад В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетадаь художественни самодеятельноста 8-гlа Ерригроссийски хьажар чакхдаьнна. Вайна массанена а тахан санна дагадоагlа тlеххьара Грозне хинна хьажар. Цхьа бахьан доацаш дац хlанз а тlехьа вай хьажар цlаьккха а кхы цlаьккха а кертагlдахар, отчетий оагlош, газетий рецензеш, программаш ешар, фотографеш тlа, альбомаш тlа хьежар. lоаяь опыт юха кердаяхаро массаза яхар мо кхы тlа а йlаьхий хулийт уйлаш.

Соахк, декабрь бетта, тlанийца ба КПСС XXIV-ча съезда хетадаь ерригача системай ведомства, «культура Двореций, художественни самодеятельноста 9-гlа хьажар чакхдаккхара хьакъехьара» КПСС обкома бюро, республика Министрий Совета, облсовпрофа Президиума соцам. Хьажар дикагlа кийчдараи толаме чакхдаккхараи районе вlашагlъеллай культура учрежденей дерригача гlулакхашта лостам телаши координаци еши йола оргкомитет. Культура учрежденей вахарерча цу lалаьмате лоархlамеча событена хьалхарча дийнахье а денз юкъеихай тха района культура учрежденеш. Цар дикка болх баьб из хьажар дика вlаштlехьдаьнна чакхдаккхара.

Парте XXIV съезд хьаелла ди гарга кхаьчад, духхьал цу денна хетадаь да художественни самодеятельноста 9-гlа хьажар а. Укх тайпарча жанраегlа хургда хьажар: хоровой, хореографически, халхарий, инструментальни, вокальни, кхыдараш. Дуккхача юртарча клубашеи культура Цlеношеи, къаьстта а Братски юрта культура Цlено, Надтеречни района культура Цlено, Новогорски юрта клубо, Конева хуторерча клубо, Гарагорски клубо хlанззе а денз lалаьмате дика программаш кийчъю шоай коллективаща ергйолча выступленешта.

Культура учрежденеша тха района къахьегамхошта хьалхашка отчет ялар мо хlама хургда хьажарах. Хlанззе а денз дlадоладеннача коллективай хьажаро хьахьокх, художественни самодеятельносте дакъа лоацарий исполнительски говзал лакхъялар. Хоза а чулоацам дика болаш а яр юххьанцара хьажар долча хана Надтеречни Братскии культура Цlеноша яь выступленеш. lалаьмате дика а ший идейни чулоацамга диллача чlоагlа лоархlаме а я «Нефтяникий» клуба, ГПТУ-21 программа. Тха района дика традици я лоаллахарча Наурски районаца а хlаьта иштта района чухьа клубашеи культура цlеношеи шоайла а художественни самодеятельноста коллективаш дlа-хьа ахийтар.

Дlаяхача пятилетке тха района карагlдаьннарий хьакъехьа отчет яларца дувзаденна дукха ха йоацчаш телевидене гlолла республика къахьегамхошта хьалхашка отчетни концерт оттадир тха дикагlйолча художественни самодеятельноста коллективаша. Из а шийн тайпара хьажар дар. Тха цхьайола коллективаш дика я. Цlераш яха лов сона художественни самодеятельность вlашагlъелларийн цун энтузиастийи: уж ба Надтеречни ансамбла кулгалхо К. Даугоев, Братски культура Цlен директор М. Алибеков, самодеятельносте дакъа лоацараш С. Загаев, Я. Сатаев, М. Зайпаев, Р. Даудов, дуккха кхыбараш.

Бlаьстан юхье кхашкара балхаш дlадоладеннача хана къахьегамхошта гlулакх дара районе вlашагlъеллай тайп - тайпара кийчъяь йола 5 агитационно - художественни бригада. Культура отдело дlа-юха лела автоклуб лургья царна, хlаьта цун новкъосталца дувцаргда пятилетка хьалхарча шера бlастан юхье кхашкара балхаш мишта лел, арахецаргья къахьегама листокаш, «Молне листокаш», художественни документальни фильмаш хьувкхаргда, кхашкарча къахьегамхошка йиш хургья шоашта езаш йолча темах лаьцача дикача лекцега ладувгlа.

Хьажар хlанз а дlадолалуш мара дац. Хlаьта а цун хьалхарча итогашка хьежача бlубенна ала йиш я, района художественни самодеятельноста коллективашеи культура ерригача учрежденешеи района къахьегамхошта доккха новкъостал дергда кердача пхе шера планах йола парте Директиваш чакхъяхара даькъе района къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш сийленца кхоачашдара.

М. ХАЛМЫШЕВ,
Надтеречни района культура отдела заведующи.

ДОАЗОЛ — ДЕХЬАРА

Бoккхачa лоархlаме документ

УЛАН - БАТОР. КПСС XXIV-ча съезде Директивашта хетаяь материалаш дlахо а кепаестташи хьакхайкаеши да монгольски кепайоазув радио, телевидени.

Дунен общественноста СССР халкъа боахам дlахорча пхе шера дегlабоалабарах йолча КПСС XXIV-ча съезда Директивашца тlа-тlа чlоагlагlа хьашт хиларо тешал ду, язду «Унэн» яхача газета, уж планаш йоккхий хилара, lалаьмате боккха дунен халкъашта юкъера лоархlам болаш хилара. Дог гlоздоаккхаши доккхал дайташи я КПСС XXIV-ча съезда Директиваш.

ПРАГА. Тха предприяте коллективо лаьрххlа lомаяьй, — аьлар Новоборски кизгай комбината цеха начальника Л. Индра, — нийслагlча пхе шера планах йолча КПСС XXIV-ча съезда Директивай проект. Яйгача промышленноста болхлой хиларах тарра тхо къаьстта гlаддигар халкъо леладу товараш наьха санна алсамагlа хьадергхилар дувцаш йолча документа раздело. Планагlа дегlадоаладергдолча цу лаькъо ший масштабашца цец-ама а воакх, доккхал а дайт. Социалистически обществе мара хила йиш йолаш хlама дац из!

БАГДАД. КПСС XXIV-ча съезда Директивай проекто къаьгга тешал ду планови социалистически экономика йоккхий совленаш хилара, цо бакъду социалистически система вахара низ болаш хилар, хьакхайкадир Ирака пачхьалкхеи министр а Курдистана демократически парте Политбюро член а волча Салех Аль-Юсуфе. Советски Союза берригача доттагlий чlоагrlа дог гlоздоакх, аьлар цо, социалистически экономика чlоагlа хиларо.

(ТАСС).

ХЬАХЕЦА АНДЖЕЛА ДЭВИС

СТОКГОЛЬМ. 1000 совгlа болча шведски столице бахача наха дакъа лаьцар неграшха болча наьха граждански бокъоний гадоаккхаш, Индокитаера агресси соцаяйтар духьа хьинаре къовсам лоаттабеча американски коммунисткацарча Анджела Дэвисацарчеи кхыча американски демократашцарчеи солидарноста собране.

Цул тlехьагlа, айлаь бе доахкаш американски юстице гlелал яхьаш йола Анджела Дэвис сов чекка мукъайоалийтилга хьадехаш дола дешаш тlаяздаь лозунгаша транспоранташи долаш, Стокгольма центральни улицашка гlолла чакхбаьлар собране дакъа лаьцараш.

ВЕНА. Анджела Дэвисацара солидарность а кхайкаеш чакхъяьлар укхаза «Австре демократически кхалнаьха союзо» гулъяь собрани. Цига дакъа лаьцараша моаршала каьхат дахийтар американски патриоткага. Цу тlа дувц lаьржа цlока долча наьха бокъонаш бахьан долаш лоаттабэча къовсаме дохаргдоацача А. Дэвиса къонахчалах шоаш доккхал деш хилар.

ЖЕНЕВА. Город Базелерча профсоюзий объединене Бернерча США посольствага письмо дахьийтад Анджела Дэвиса кхела шоаш чlоагlа сацотдеш хиларах лаьца.

Письмо тlа йоах, американски правосуде Дэвис бехке еш дола хlамаш «цхьаккха корта боацаш да». Сага керттера бокъонаш телхаелта лоархl объединене А. Дэвисацарча гlулакхех.

США массе метте керда протесташ хьоаяьй Индокитае американски военщинаи сайгонски марионеткайи агресси шеръяро. Мехкарча дуккхача городашка тlема духьалара митингаш, маршаш, демонстрацеш йолаеннай.

СУРТА ТlА: Къулба-Малхбоален Азерча США агрессена духьаларча протеста демонстрацеш еш ба Нью-Йорке ООН-ерча Вlашагlкхийттача Штатий массазарча представительства зданена хьалхашка.

А. Воронина сурт,
ТАСС фотохроника.

ЧlОАГГlА БЕХКЕ ДУ

ХАНОЙ. 23 март. (ТАСС). ДРВ кхыча мехкашцарча гlулакхий министерства чlоагrlа бехке дир Вьетнама Демократически Республикана духьал США авиапе леладу керда бандитски гlулакхаш. ВИА агентства хьакхайкаяьча ДРВ МИД заявлене тlа йоах, 1971 шера 21чеи 22-чеи марта тоъал дукхача американски самолеташа бомбаш чу а йийттай, герз а дийттад Куангбинеи Хатинеи провинцешкарча листта нах бахача районашка, цу тайппара, цига бахача наха духьала lалаьмате дукха зуламаш а деш.

ДРВ правительства хоадамболлаш бехке ю лаккхехьа белгалъяь американски империалистий тlема акташ, тlагlортадаь хьадех, ДРВ суверенитетаи кхерамзленеи тlаккхувдилга кхы цlаккха керда а доаккхаргдоацаш дуталга.

Шоай авантюристски акташца мел цаьча зуламашта хьалхара дизза жоп дала деза американски агрессораша, белгалдоаккх ДРВ МИД-о.

ПРЕМЬЕР МИНИСТР

ЛОНДОН, 23 март. (ТАСС). Къилбаседехьарча Ирланде кердача премьер-министр хержав тахан. Из ва Чичестер-Кларка правительстве дегlаахара дешашта министр хинна Брайан Фолкнер.

Чичестер - Кларк отставке вахар Къилбаседехьарча Ирландера граждански бокъонашта тlехьара болам тоlабара кхоачам боллаш чlоагlа гlулакхаш цо чакхдахац аьнна хеташ хиннача Ольстера лоал деча юнионистски парте аьттехьарча ткъамо низ бар бахьан долаш.

ТУРЦЕРА ХЬАЛ

АНКАРА, 23 март. (ТАСС). Укхаза хоам баьб, мехка керда правительство вlашагlйолла бокъо енна вола Нихат Эрим шоаш хьаллоацилга Турце кхаь политически парте кулгалхоша хьакхайкадаь хиларах. Уж я отставке яхача мехкарча цхьан партийни правительствана керте лаьтта нийсхон парти, халкъа - республикански парти, къаман тешама парти.

ХУРГБОЛЧА ГОВЗАНЧИЙ ОЛИМПИАДА

Сибарегlей Дальни Востокеи санна къона математикаш, физикаш, химикаш кийчбеш йола академически городок яц Нохч-Гlалгlай АССР-е. Цудухьа математикий, физикий, химикий олимпиадаш дlакхахьар дика традици хинна дlаэттад вай республике. Цо нийсача lилмай хургбола къона говзанчаш кийчбара доккха новкъостал ду. Цу боккха лоархlам болча декхара хетаяь я селхан Грозне хьайийлла къоначa математикий, физикий, химикий республикански олимпиада. Олимпиаде дакъа лоацаш ва республика ерригача районий школашка шин турах конкурсе котало яьккха 700 дешархо, цу даькъе 311 математик, 235 физик, 100 химик а волаш. Олимпиада дlадехараш доккхий да: котваьнна йис дешархо къоаставеш теоретически знанеш, практически навыкаш, кхеташ хилари сиха уйла е хари теркалдергда. Олимпиаде котбаьннараша 4 апреле хургйолча Ерригсоюзни олимпиаде дакъа лоацаргда.

Б. ВАЙНАХОВ.

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоллеи Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, лоадама йоачан а йоацаш, къилбаседа-малхбузехьара гlаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республике гlолла 10—15. Грозне 11—13 градус йlовхал йолаш хила а тарлу. Дlахорча шин дени шин буси кlезиг-дукха морхаш а йолаш, цхьаццайолча моттигашка дохк а доаллаш, гlийло мух а хьекхаш ха хила а фегара температура буйсашка 4 градус йlовхал — цхьа градус шелал, деношка 8—13 градус йlовхал йолаш хила а тарлу.

Метеостанци.

Редактор М. К. ЛЬЯНОВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахареи, культураи, промышленностеи отделий — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отделеи бухгалтереи — 2-60-71.

«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революце проспект. 7/84.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры и промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства—3-42-28; отдела писем и бухгалтерии — 2-60-71.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции. 7/84.

СФ04198. Заказ № 3005.